ИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ — ОЛИЙ БАХТ

O'K.U.F. F.T.U.U.

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ ГАЗЕТАСИ

ISHONCH

Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган

2006 йил 26 сентябр, сешанба № 157 (2206)

Ислом КАРИМОВ:

Ёшларни замонавий фан-техниканинг, умуман илм-фаннинг ютуқларидан баҳраманд қилмасдан туриб, уларга юқори малакали ихтисос эгалари бўлиб етишишга шароит туғдирмай туриб, биз республикамиз халқ хўжалигини, саноат ишлаб чиқариш соҳаларини тубдан ўзгартира олмаймиз.

СТРАТЕГИК ШЕРИКЛИК ТАМОЙИЛЛАРИГА МОС ҲАМКОРЛИК

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 25 сентябр куни Оқсаройда Корея Республикаси Бош вазири Хан Мёнг Сук хонимни қабул қилди.

- Сизнинг ташрифингизга Корея Республикаси ҳукумати, халқи ва ишбилармон доираларининг Ўзбекистон билан ҳамкорликка иштиёқи ўсиб бораётганидан яна бир далолат сифатида қараймиз, - деди Ислом Каримов. - Айни пайтда бу ташрифни 2005 йилнинг май ойида Тошкентда бўлиб ўтган Ўзбекистон- Корея саммитининг мантиқий давоми дейиш мумкин. Ўзаро муносабатлардаги ишонч ва ҳурмат кўп томонлама ҳамкорлигимиз тараққиётининг кафолатидир.

Ўзбекистон билан Жанубий Корея ўртасидаги икки томонлама алоқалар, жумладан сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий соҳалардаги ҳамкорлик изчил ривожланиб бормоқда. Бунда икки мамлакат раҳбарлари, ҳукуматлари, турли вазирлик ва идоралари, иқтисодиёт ва маданиятга алоқадор давлат ва жамоат ташкилотлари вакилларининг мулоқотлари, қолаверса, хусусий сектор иштирокида ўрнатилаётган тўғридан-тўғри алоқаларнинг аҳамияти каттадир.

Президент Ислом Каримовнинг 2006 йил март ойида Корея Республикасига давлат ташрифи чоғида мамлакатларимиз ўртасида Стратегик шериклик тўғрисида қўшма декларация имзоланган. Томонлар бу ҳужжатга катта аҳамият беради.

Ўзбекистон БМТ ва бошқа халқаро ташкилотларнинг ижро органларига Корея Республикаси вакилларининг номзодини қўллаб-қувватлаб келади. Жумладан, мамлакатимиз БМТ Бош котиби лавозимига Жанубий Корея ташқи ишлар вазири Бан Ки Муннинг номзодини ёқлайди. Ўз навбатида Корея Республикаси Ўзбекистоннинг Жаҳон савдо ташкилотига аъзо бўлиб киришини, халқаро иқтисодий тизимга кенг интеграциялашувини қўллаб-қувватлайди.

Президент Ислом Каримов ўтган йили ўзаро товар айирбошлаш ҳажми 2003 йилдагига нисбатан 2 баравар кўп бўлганини, 2006 йилнинг биринчи ярмига доир кўрсаткичлар эса бундай ўсиш суръатлари сақланиб турганини кўрсатишини алоҳида таъкидлади.

Жорий йил апрел ойидан Бош вазир сифатида фаолият юритаётган Хан Мёнг Сук кўп йиллар давомида турли жамоат ташкилотларида меҳнат қилган. Кенг дунёқараши ва мураккаб ижтимоий муаммоларни тезда ҳал қила олиш қобилияти билан кореяликлар орасида катта обрў қозонган.

— Ўзбекистонга шу йил март ойида депутат сифатида келган эдим, — деди меҳмон учрашувда. — Бугалги ташрифим ўзаро муносабатлар тарихида Корея Республикаси Бош вазирининг Ўзбекистонга илк расмий ташрифидир. Ўзбекистондаги барқарорлик, иқтисодиётнинг ривожланишида мамлакат Президентининг хизматлари беқиёс. Биз Ўзбекистон билан ҳамкорликни янада ривожлантиришдан манфаатдормиз. Айни пайтда Ўзбекистоннинг тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш борасидаги саъй-ҳаракатларини, жумладан, Марказий Осиёни ядро қуролидан холи ҳудудга айлантириш ғояси амалга ошганини юқори баҳолаймиз.

Мулоқот чоғида Ўзбекистон билан Корея ўртасидаги кенг қамровли ҳамкорлик алоқаларини янада мустаҳкамлаш масалалари юзасидан фикр алмашилди.

(ЎзА)

Ўтган асрнинг бошларида халқимизнинг маърифатпарвар фарзанди Абдулла Авлоний фақат дунёвий илм-ҳунарларни эгаллаш орқали ёруғликка чиқиш мумкинлигини таъкидлаб, «Тарбия биз учун ё ҳаёт, ё мамот, ё нажот, ё ҳалокат, ё саодат, ё фалокат масаласидир» деган эди. Собиқ Иттифоқ даврида бу масала ўткирлигича қолаверди. Чунки империянинг хомашё базасига айлантирилган Ўзбекистонда фақат битта мутахассислик—пахтакорлик касби тан олинар ва кадрлар тайёрлаш сиёсати ана шу мақсадга йўналтирилган эди. Мустақилликнинг биринчи кунлариданоқ бунга чек қўйишга киришилди. Кейинги ўн беш йил давомида давлатимиз «аграр

ЎЗБЕКИСТОН МУТАХАССИСЛАР МАМЛАКАТИГА АЙЛАНМОҚДА

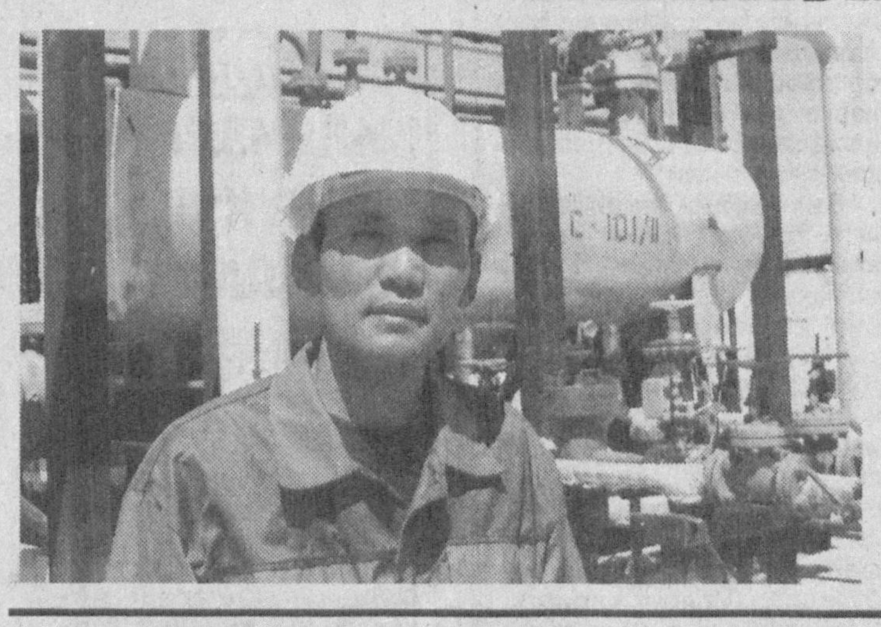

мамлакат» мақомини эҳтиёж тақозоси даражасида қисқартириб бориш ва ишлаб чиқариш инфратузилмасини мутараққий дунё қадамларига ҳамоҳанг тарзда ривожлантиришга устувор аҳамият бериб келди. Ишга яроқли аҳолисининг асосий қисми қишлоқ хўжалигида банд бўлган республикада микрофирмаларнинг кенг тармоғини йўлга қўйиш, кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш, глобаллашган ахборот оламида муносиб ўрин эгаллаш, онгимиздаги боқимандалик иллатини тезроқ ҳаракат, ғайрат, ўз кучимиз ва билимимизга ишонч туйғуси билан алмаштириш, бир сўз билан айтганда Ўзбекистонни мутахассислар мамлакатига айлантириш йўлида катта ишлар қилинди. Газетамизнинг бугунги махсус сони ушбу мавзуга бағишланган.

Ўзбекистон мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди матбуот ва интернет нашрларида жамият ҳаётида кечаётган жараёнлар тезкор, холис ва ҳаққоний, таҳлилий жиҳатдан юксак савияда ёритилган материаллар кўламини ошириш, босма нашрларни

ДИҚҚАТ, ТАНЛОВ!

шаклан ва мазмунан такомиллаштириш, уларнинг жаҳон стандартларига мос ривожланиши, дунё ахборот майдонида ўз ўрнини эгаллаши, рақобатбардош бўлиши, нуфузи ошишига кўмаклашиш, журналистларнинг касбий маҳоратини ошириш, нашрлар ўртасида профессионал алоқаларни йўлга қўйиш, тажриба алмашишга ёрдам кўрсатиш, иқтидорли муаллифларни рағбатлантириш мақсадида газета, журналлар, интернет агентликлари ва нашрлари ўртасида

«Эътироф»

танловини эълон қилади

Танлов номинациялари:

- энг яхши ижтимоий-сиёсий газета

- энг яхши иқтисодий нашр

- энг яхши спорт нашри

- энг яхши болалар нашри

- газета-журналнинг энг яхши дизайни учун

- энг яхши интернет-агентлиги ва нашри.

Танлов ўтказиш тартиби ва шартлари

Ғолиблар жорий йилнинг 1 сентябридан келгуси йилнинг 1 сентябригача олиб борган фаолияти натижаларига кўра аниқланади. Танловда ғолиб чиқиш учун қуйидаги мезонлар белгиланган: - иштирокчининг ўз йўналиши бўйича оммавийлиги; - материалларнинг ранг-баранглиги ва долзарблиги; - бадиий-эстетик безатилиши.

Танлов иштирокчилари фаолияти нуфузли экспертлардан ташкил этилган ҳайъат томонидан баҳоланиб ғолиблар аниқланади.

Танловда қатнашиш истагини билдирган таҳририятлар Жамоат фонди дирекциясига ёзма равишда мурожаат қилишлари лозим.

Ғолибларни тақдирлаш

Танлов анъанавий бўлиб, ғолиблар ҳар йили сентябр ойида, Ўзбекистон мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди томонидан ташкил этиладиган медиафорум доирасида эълон этилади.

Ҳар бир номинация бўйича танлов ғолиби Жамоат фонди кўмагида МДҲ мамлакатларининг нуфузли оммавий ахборот воситаларида малака ошириш ва тажриба алмашиш имкониятига эга бўлади.

Танловда қатнашиш учун аризалар ушбу эълон матбуотда чоп этилган кундан бошлаб қуйидаги манзилда қабул қилинади: 700129, Тошкент ш., А.Навоий кўчаси, 30, 3-қават, 5-хона.

Ташкилий қўмита

«777»НИНГ МАЪДАНЛИ СУВЛАРИ

Хабар

Навоий шаҳрида яхна ичимликлар ишлаб чиқаришга ихтисослашган «777» кичик корхонаси иш бошлади.

Тадбиркор Нўъмонжон Шомуродов «Ипотека-банк»нинг Навоий вилоят бўлимидан олган 35 миллион сўмлик кредит ҳисобидан шаҳардаги қаровсиз бинолардан бирини қайта таъмирлаб, зарур асбоб-ускуналар келтириб ўрнатди. Айни пайтда бу ерда хориж технологияси асосида бир кеча-кундузда ўн беш хилдан зиёд ўн минг литр яхна ичимлик қадоқланмоқда.

— Маҳсулотларимизга талаб ошиб боряпти, — деди корхона раҳбари Н.Шомуродов. - Айниқса, вилоятнинг Нурота, Конимех, Томди ва Учқудуқ туманларидан кўплаб буюртмалар оляпмиз. Шу боис корхона фаолиятини кенгайтириш мақсадида қўшимча бино қуриб, яна битта қадоқлаш линияси ўрнатишга киришдик. Йил охирига бориб ишлаб чиқариш қуввати икки баравар ортади. Иш ўринлари ҳам кўпаяди. Айни пайтда корхонада ўн беш киши меҳнат қилмоқда.

Шарқда “Устоди аввал” номини олган донишманд Аристотел “Ҳаёт бу фаолиятдир” деган экан. Ҳатто гўдак ҳам, кекса одам ҳам ўз эҳтиёжларини қондириш учун бор кучини ишга солади. Фалсафий нуқтаи назардан қараганда, бу ҳам фаолиятнинг ўзига хос тури ҳисобланади. Аристотелнинг таълимотига биноан эзгу мақсадларга йўналтирилган фаолиятгина инсонга бахт келтириши мумкин. Бахт эса инсон ҳаётининг мақсади. Ҳамма одамлар бахтли бўлишга интилишлари шу боисдандир.

ИНСОН ҲАЁТИ, ФАОЛИЯТИ ВА ТАҚДИРИ

Пиримқул ҚОДИРОВ, Ўзбекистон халқ ёзувчиси

Бу интилиш кутилган самарани бериши учун инсон ўз қобилиятига мос келадиган касбни эгаллаши ва йиллар давомида малакасини ошириб бориб, ўз касбининг моҳир устасига айланиши керак. Жаҳон тилларида “профессия" дейиладиган сўз бизнинг тилимизда ихтисос деб айтилади. Олий ихтисос эгалари профессор унвонини оладилар. Барча жаҳон тилларига кирган профессор сўзи бизнинг она тилимизда ҳам мавжудлиги тараққиётимизнинг жаҳон андозаларига мос келишидан далолат беради.

Ҳар бир иш ўз мутахассиси томонидан бажарилгандагина ундан кўзланган мурод ҳосил бўлади. Жаҳон тилларида буни ишдаги профессионализм дейдилар. Бутун ҳаётини ижодий ишга ёки спортга бағишлаган одамлар бор. Уларни профессионал ёзувчи, профессионал актёр ёки профессионал боксчи деб эъзозлайдилар. Сўнгги даврларда ҳатто профессионал сиёсатчи деган тушунча ва сиёсатшунослик фанлари доктори деген илмий даража ҳам пайдо бўлди. Профессионализм фалсафаси Аристотел давридан бошланиб, минг йиллар давомида такомиллашиб борди ва бизнинг замонларга келиб, энг юксак босқичларга кўтарилди.

(Давоми 2-бетда)

Инсонга наф келтириш — олий бахт

ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯДАН — ИЖТИМОИЙ ТАШАББУСКОРЛИККА

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши раиси ўринбосари Элёр Ёқубов билан суҳбат

— Юртбошимиз томонидан белгилаб берилган иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишнинг беш тамойили, хусусан, кучли ижтимоий сиёсатни юритиш тамойили касаба уюшмаларига эски тузумнинг бир қатор мафкуравий ақидаларидан халос бўлиш имконини берди. Бу нималарда ўз аксини топаяпти?

— Улар кўп ва ҳар бири тўғрисида соатлаб тўхталиш мумкин. Шу боис масалага ижтимоий шерикчилик тамойили касаба уюшмалари фаолиятининг асоси сифатида қабул қилинганлигига урғу берган ҳолда ёндошсак, айни муддао бўлур эди. Табиийки, бу аввалambор ижтимоий шерикчиликнинг ўзи нима, деган саволга жавоб ахтаришни тақозо этади.

Соат миллари қандай тузум ва давр учун хизмат қилишидан қатъий назар мазмун-моҳият ўзгармайди. Ҳаёт ўзанининг қайси томонга бурилиб кетиши вақт ва макон тушунчаларига монанд-мос равишда аксари инсон омилига боғлиқ бўлиб қолади. Бошқача айтганда, арқон қайси томонга ва кимлар томонидан тортилаётганига қараб муайян даражада оғиш бурчаги ҳосил қилади.

Ижтимоий шерикчилик мустақиллик шароитидан келиб чиққан янги мафкуравий йўналиш. Бу йўналиш касаба уюшмалари, давлат бошқаруви идоралари ва иш берувчилар ўртасидаги муносабатларда юзага келаётган барча муаммоларни фақат музокара, ҳамкорлик ва ўзаро келишув йўли билан ҳал этишга чорлайди. Бундай ҳамкорлик натижасида меҳнат шароитлари ва муҳофазаси, меҳнатга ҳақ тўлаш, бандликни таъминлаш, ижтимоий имтиёз ва кафолатлар бериш, соғломлаштириш, ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш каби масалалар бўйича битим ва жамоа шартномалари тузилиб, улар ходимлар билан иш берувчиларнинг меҳнатга оид муносабатларини тартибга солиб турувчи, уларнинг ижтимоий-иқтисодий манфаатларини мувофиқлаштирувчи ҳужжатга айланади.

Ижтимоий шерикчилик механизмида жамоавий музокаралар тизимини йўлга қўйиш муҳим рол ўйнайди. Бу тизимнинг маҳсули сифатида ҳудудий ва тармоқ битимлари, хўжалик юритувчи субъектларда эса жамоа шартномалари юзага келади.

— Осиёнинг бир қатор ривожланган мамлакатларида ижтимоий шерикчиликнинг ҳуқуқий негизини яратиш узоқ йиллар давом этганлигини ҳамма ҳам билмайди. Бизда эса ушбу тамойилни белгилаб берувчи асосий қонунчилик ҳужжатлари мажмуи жуда қисқа муддатларда, бор-йўғи етти йил ичида қабул қилинди. Бу, агар таъбир жоиз бўлса, вақтдан анча илгарилаб кетганлигимизни англатмайдими?

— Дарҳақиқат, шундай. Бу республика раҳбариятининг ижтимоий сиёсатга эътибори нақадар жиддийлигидан далолат.

Бош келишув Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши ва иш берувчиларнинг республика миқёсидаги бирлашмалари ўртасида, тарафларнинг таклифига кўра эса Республика Ҳукумати билан ҳам тузилади. Бош келишув ижтимоий-иқтисоий масалалар хусусида келишиб, сиёсат олиб боришнинг умумий принципларини белгилаб беради. Бу ўз навбатида, томонларнинг ҳар қандай мураккаб ҳолатда ҳам муроса йўлини топишида ўзига хос кафолат вазифасини ўтайди.

— Бир кун жанжал бўлган уйда қирқ кун барака бўлмайди, деган ҳикмат бор халқимизда.

— Тўғри айтасиз. Кўп нарса муҳитга боғлиқ. Ҳатто бир оғиз ножоиз сўз кишини мувозанатдан чиқаради. Бутун бир жамоанинг кўнглини топиш янада қийин. Одатда жамоавий музокаралар орқали иш ҳақи, компенсациялар, меҳнат шароитлари, ижтимоий имтиёз ва кафолатларга оид талаблар қўйилади. Лекин бу талаблар иқтисодий ҳисоб-китоблар билан асосланган бўлиб, корхонанинг молиявий барқарорлиги ва рақобатбардошлигига путур етказмаслиги керак. Акс ҳолда уларни бажариш натижасида корхона аянчли иқтисодий аҳволни бошдан кечириши ёки талабларнинг аксарияти бажарилмай қолиши мумкин. Бундай ҳол албатта, ижтимоий тангликка олиб келади.

Шу боис, ижтимоий шерикчиликнинг такомиллашган шакли сифатида меҳнат маслаҳатлари тизими ҳам қўлланилади. Бунда касаба уюшмаси ва иш берувчи ўртасидаги муносабатлар маслаҳатлашув шаклида бўлиб, ишлаб чиқаришни юксалтириш, маҳсулот рақобатбардошлигини ошириш, фаол маркетингни йўлга қўйишда томонлар таклифларининг муҳокама қилиниши кўзланган мақсадга эришишда жуда қўл келади. Яъни, корхонанинг иқтисодий кўрсаткичларини юксалтириш оқибатида ходимлар иш ҳақини кўтариш, меҳнат шарт-шароитларини яхшилаш, ижтимоий кафолатлар даражасини ошириш каби муаммолар ўз-ўзидан ечимини топади.

— Ҳеч бир ходим ўзи ишлаб турган корхонанинг таназзулга учрашини, айни вақтда ўз манфаатига путур етишини истамайди. Ўзбекча қилиб айтганда, на сих, на кабоб куймаслиги учун ҳам жамоа шартномаси тузилади. Ана шу муҳим ҳужжатнинг амалда бажарилиши қай аҳволда? Ундан қониқиш ҳосил қилиш мумкинми?

— Истиқбол режаларига эга бўлган ҳеч бир ташкилот, эртасидан умидвор ҳеч бир одам эришилган натижалардан қониқиш ҳосил қилмайди, яна ҳам тўғрироғи, жойида тўхтаб қолишни ўзига эп кўрмайди. Статистик ҳисоботларга кўра, 2005 йилда касаба уюшма хизматига олинган 155059 та юридик шахсларнинг 130765 тасида (84,3 фоиз) жамоа шартномалари қабул қилинган бўлиб, улар орқали жами 5410573 нафар ишловчи манфаати қамраб олинган. Бу қабул қилинган жамоа шартномаларининг сони аввалги йилга нисбатан 27598 тага кўпайганлигини билдиради.

Айни пайтда корхона, ташкилот ва муассасаларнинг 26215 тасида жамоа шартномалари қабул қилинмаган бўлиб, бу салкам 17 фоизни ташкил этади. Гарчанд ушбу ҳолат ҳисобот даврида юридик шахс мақомига эга бўлган корхона, ташкилот ва муассасалар сони 18099 тага кўпайганлиги билан изоҳланса-да, масалага чуқурроқ ёндошилса, бошқа сабаб ҳам юзага қалқиб чиқиб қолади. Бундан кўпроқ иш берувчининг қўштирноқ ичидаги "ташаббускор"лиги ҳал қилувчи аҳамият касб этганлигини таҳлиллар тасдиқлаб турибди. Агар янги ташкил қилинган жойда касаба уюшма ташкилоти тузилса, сайланган қўмита раиси жиловни қўлга ола билса эди, ишчи-хизматчилар ҳақ-ҳуқуқи ва манфаатларини ўзида мужассам этган муҳим ҳужжат ҳеч бир кечиктиришларсиз қабул қилинган бўлур эди.

Энди жамоа шартномаларининг бажарилиши хусусида гапирадиган бўлсак, улар қуйидагича: 2005 йилда республика бўйича барча мулкчилик шаклларига мансуб корхона, ташкилот ва муассасаларда қабул қилинган жамоа шартномаларининг ҳар бирида 17 тадан тадбирлар киритилди ва қабул қилинган жами бандлар 92,9 фоизга бажарилишига эришилди. Чунончи, меҳнатга ҳақ тўлаш шакли, тизими ва миқдори, пул мукофотлари, нафақалар, компенсация, қўшимча тўловлар бўйича қабул қилинган бандлар республика бўйича 92,8 фоизга бажарилиб, бу кўрсаткич давлат корхона, ташкилот ва муассасаларида — 95,3, чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналарда – 91,5, жамоа мулкига тегишли корхоналарда — 92,8 фоизни ташкил этган.

Қамраб олиниши лозим бўлган кўлам тўла-тўкис эгалланмаганлигидан кўриниб турибдики, фаолиятда кемтик жойлар анчагина. Уларни бартараф этиш, бунда энг мақбул жиҳатларни назардан қочирмаслик, ушбу масалада ижобий натижаларга эришган қўмиталар, вакилликлар, кенгашлар ишини атрофлича ўрганиб, уларни тарғиб қилиш ва ижодий татбиқ этиш лозим. Бу қийин. Аммо уддаласа бўладиган юмушлар эканлигини ҳаётнинг ўзи тасдиқлаб турибди.

— Жамоа шартномаларининг қай тарзда бажарилиши касаба уюшмаларининг нуфузини белгиловчи омилдир. Лекин, тан олайлик, ишчи-хизматчиларни кўп қизиқтирадиган, агар керак бўлса, ташвишга соладиган жиҳат, бу аввалambор иш ҳақи ва иш билан таъминланиш деб эътироф этилади. Бу борада ишлар қандай аҳволда?

— Беш бармоқ баравар эмас. Оқсоқликни ўзига касб қилиб олганлар ҳам, илғорлар ҳам топилади. Кези келганда, қатор тармоқ ва ҳудудларда жамоа шартномаси иш ҳақи миқдорини оширишнинг энг самарали воситасига айланиб улгурганлигини таъкидлашни истардим. Чунончи, авиация, алоқа, темир йўл транспорти, қурилиш ва қурилиш ашёлари саноати, металлургия ва машинасозлик, агросаноат мажмуи, ёқилғи-энергетика, геология ва кимё саноати корхоналарида ягона тариф сеткаси нуллик разряди ставкасини кўтариш кўзда тутилганлигини эътироф этиш лозим.

Ходимларни иш билан таъминлаш, қайта ўқитиш, ишдан бўшатиш шартлари, иш вақти ва дам олиш вақти, меҳнат таътилларининг муддатларига оид тадбирлар бажарилиши ҳам оғишмай эътибор қилиш жоиз бўлган ғоят муҳим масалалар сирасига киради. Турли манбалар ҳисобидан республика бўйича 2005 йилда 186 мингдан зиёд ходим қайта ўқитилган ва малакасини ўзгартирган бўлса, шундан 160 мингтаси, яъни 85,9 фоизи жамоа келишувлари ва шартномалари орқали иш берувчилар ҳисобидан ўқитилди.

Яна бир гап. Жамоа шартномаси тадбирларини бажариш учун республика бўйича ўрта ҳисобда бир ходимга йил давомида сарфланган маблағ 83677 сўмни ташкил этди. Бу аввалги йилга нисбатан 15468 сўм кўп демакдир.

— Шу билан бирга, касаба уюшма органларининг бу борадаги фаолиятида қатор камчилик ва нуқсонлар борлигини ҳам кўздан қочирмасликка тўғри келади.

— Камчилик ва нуқсонлардан кўз юмиб бўлмайди, албатта. Жамоа шартномалари бажарилиши бўйича юқори органларга топшириладиган баъзи статистик ҳисоботларда аҳволни яхшироқ қилиб кўрсатиш сезилмоқда. Чунончи, Самарқанд ва Тошкент вилоятларининг баъзи (масалан, Жомбой, Бекобод) туман халқ таълими бўлимларида 2005 йил учун жамоа шартномалари тузилмаган, лекин мазкур вилоятлар тармоқ кенгашларининг ҳисоботларида юридик шахслар 100 фоиз жамоа шартномалари билан қамраб олинганлиги кўрсатилган.

Жамоа шартномаларининг мазмуни, уларнинг қонун талабларига мувофиқлиги борасида ҳам камчиликлар бартараф этилмаяпти. Баъзи жамоа шартномаларида касаба уюшма қўмиталарининг обрў-эътиборини оширишга, уларга ходимларнинг корхонадаги чинакам ваколатли, тенг ҳуқуқли орган мавқеини беришга қаратилган энг асосий талаблардан бири — ходимлар билан меҳнат шартномасини фақат касаба уюшма қўмитасининг олдиндан розилигини олган ҳолда бекор қилиш мумкинлиги масаласи акс эттирилмаяпти.

(Давоми 4-бетда)

ЎЗБЕКИСТОН МУТАХАССИСЛАР

ИНСОН ҲАЁТИ, ФАОЛИЯТИ ВА ТАҚДИРИ

(Боши 1-бетда)

Бу фалсафанинг марказида инсон ҳаёти, фаолияти ва тақдири туради. Сўнгги асрларда яхши тараққий этган мамлакатларнинг тажрибаси шуни кўрсатдики, давлат ва жамият ҳар бир фуқарога чуқур билим, яхши тарбия бериш билан бирга, унинг малакали мутахассис бўлиб етишишига имкон яратади.

Тирик дарахт ўзининг ўқ илдизидан қанчалик кўп озиқ олса, инсон ҳам ўзи эгаллаган касби ва ихтисосидан шунча кўп баҳраманд бўлади. Дарахтнинг ўқ илдизи қанчалик теран ва бақувват бўлса, унинг танаси ва шохлари шунчалик баландга кўтарилади ва берадиган ҳосили ҳам шунчалик баракали бўлади. Инсон ҳам ёшликдан яхши билим ва тарбия олиб, ўзидаги қобилиятга мос келадиган ихтисосни эгалласа, бу унинг ҳаётдан муносиб ўрин топиши учун асос бўлади. Йил сайин тажрибаси ва малакаси ошиб, юксак даражали мутахассис сифатида турмуш даражасининг баланд кўтарилишига ва жамиятга ҳам кўпроқ фойда келтириб обрў қозонишига имкон яратади.

Шўро давридаги қотиб қолган тушунча ва ақидалар жуда кўп элдошларимизнинг салоҳиятларини юзага чиқаришга халақит берди, мустақил фикрлай олмайдиган, ўтмишидан, улуғ аждодларимизнинг тарихий тажрибасидан мутлақо бехабар нодон одамларнинг кўпайишига сабаб бўлди. Лекин мустабид мафкуранинг тор қобиқларини ёриб чиқиб, ўша оғир шароитларда ҳам ёш авлодни буюк тарихимиз сабоқлари билан қуроллантиришга интилган фидойи мутахассислар бор эди.

Улардан бири — Ибн Синонинг "Ал-Қонуни"ни ва Берунийнинг машҳур "Сайдана" асарини арабчадан она тилимизга таржима қилган раҳматли Убайдулла Каримов биз билан бирга дорилфунуннинг шарқшунослик факультетида ўқиган эди. Биз унинг фаолиятини яқиндан ҳавас билан кўриб кузатганимиз ва ундан ибрат олишга интилганимиз ёдимда. Убайдулла ака биздан икки босқич юқори ўқир эдилар. Ёшлари ўз курсдошлариникидан ҳам катта эди. Бунинг сабаби — у киши аввал политехника институтида бир неча йил ўқийдилар. Шу орада шарқшунослик факультети очилади. Убайдулла ака ўз қобилиятининг инженерлик касбидан кўра шарқшунослик касбига, яъни араб-форс тилларидаги қўлёзма асарларни ўқиб, улардаги ноёб маъно ва мазмунларни халқимизга етказиб беришга мос келишини дил-дилдан сезадилар. Мана шу ички изланишлар натижасида у ўзи учун ҳам толеъ эшигини очадиган, халққа ҳам фойда келтирадиган ихтисосни тўғри танлайдилар. Йиллар давомида малакасини ошириб, ҳали ҳеч бир шарқшунос олимимиз амалга оширмаган улкан ишларни қилиб, академиклик даражасига кўтариладилар. Истиқлол даврида юксак давлат мукофотларига сазовор бўладилар.

Инсон тақдирида унинг танлаган касби, эгаллаган ихтисоси ва орттирган малакаси ҳал қилувчи аҳамият кашф этишини кўрсатадиган ибратли мисолларни ҳар бир киши ўз оиласидан, маҳалласидан, яшаб турган қишлоғи ёки шаҳаридан топиши мумкин.

Шу ўринда мен ўз оиламиз тажрибасидан битта мисол келтирмоқчиман. Катта акам уч йил урушда бўлиб, кўкрагидан ўқ еган, Сталинград фронтидан ярадорлиги туфайли уйга қайтган эдилар. Исмлари Ҳайдар, ёшлари мендан саккиз ёш катта, уйга доим яхши китоблар олиб келар эдилар. Мендаги китобсеварлик туйғуси Ҳайдар акам таъсирида уйғонган эди.

Уруш даврида жуда кўп ўқитувчилар фронтга кетган, яхши мактаб бинолари госпиталга айлантирилиб ёпилган, ишлаб турган мактабларда ўқитувчи етишмас эди.

Ҳайдар акам ўрта маълумотли бўлса ҳам бошланғич мактабга ўқитувчи бўлиб ишга кирди. Кейинчалик Пединститутнинг тарих факультетини битириб, Бекобод шаҳрининг ўрта мактабларида йигирма йилдан ортиқ тарихдан дарс берди. Тарихга қизиқиш ҳам менда илк бор Ҳайдар акам таъсирида пайдо бўлган эди.

1941 йилдан 1943 йилгача урушнинг энг оғир даврини бошдан кечирган Ҳайдар акамнинг саргузаштлари, ўнлаб марта ўлим хатарларидан қандай омон қолганининг ўзи ажойиб бир тарих эди. У фронтда тўпчи бўлган экан. Дон дарёси бўйида бўлган оғир жангда танкка қарши замбаракдан ўқлар отиб, учта фашист танкини ишдан чиқаргани учун катта мукофотга тақдим этилган экан. Аммо бу ҳодиса қўшинларимиз чекинаётган ва қуршовга тушиб, кўп талофат кўрган пайтда содир бўлгани учун мукофот ҳужжатлари Москвага етиб бормай, йўқолиб кетади. Лекин акам шундай қирғин-барот жанглардан тирик қайтган эди.

Унинг тарбиясини олган

нини тақдирнинг энг олий мукофоти деб биларди.

Унинг мактабларда тарихдан берган дарслари ўзи бошдан кечирган тарихий воқеаларга қўшилиб, ўқувчиларда жуда катта қизиқиш уйғотарди. Тарих — инсоннинг кўзини очадиган, унга ота-боболар ва аждодларнинг энг яхши ҳаётий тажрибаларини етказиб берадиган тарбия қуролидир. Ҳайдар акам бу қуролдан ихлос ва маҳорат билан фойдаланар, шу туфайли ўз ҳаётидан мамнун бўлиб яшарди. Унинг тарбиясини олган болалар кейинчалик институтларни битириб, баъзилари фан докторлари бўлиб етишганини эшитса беҳад қувонар эди. Афсуски, урушда орттирган яралари ёмон асоратлар қолдирган экан, Ҳайдар акам 1983 йилда 63 ёшида раҳматли бўлиб кетди.

Унинг тарбиясини олган кадрлар, бирга ишлаган ҳамкасблари ва ёнма-ён яшаган маҳалладошлари истиқлол даврида Ҳайдар акамнинг қадрига етадилар. У истиқомат қилган кўча илгари Севастопол деб аталар эди. Ғалаба байрами мамлакатимизда Хотира ва Қадрлаш куни тарзида нишонлана бошлаган йили бекободликлар бу кўчага Ҳайдар акамнинг номини берибдилар. Мен бу воқеадан кейинроқ хабар топиб, зиёрат қилгани бордим. Кўчанинг кўзга кўринарли жойларига ўрнатилган чиройли лавҳаларда менга ҳам тарбия берган, тарихий хотирамни илк бор уйғотган раҳматли акамнинг номини кўриб, меҳру оқибатли бекободликлардан астойдил миннатдор бўлдим.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурига биноан мамлакатимизнинг ҳамма шаҳар ва туманларида юзлаб касб-ҳунар коллежлари ва академик лицейлар фаолият кўрсатмоқда. Уларнинг фанлар академияларини эслатадиган кўпқаватли гўзал ва муҳташам бинолари, жаҳоннинг энг замонавий таълим техникалари билан жиҳозланган ўқув хоналари ёш авлодни ҳам, уларга билим ва тарбия бераётган устозу мураббийларни ҳам ўзига оҳанграбодай тортади. Кўп минг йиллик тарихимизда биринчи марта Президентимиз Ислом Каримов ташаббуси билан бевосита яратилган ва бутун мамлакатни адолатли тарзда қамраб олган касб-ҳунар коллежларини ҳозир ўн минглаб ёшлар битириб чиқиб, ҳаётга йўлланма олмоқдалар. Улар саноат ва қишлоқ хўжалигининг барча соҳаларида мутахассис сифатида ишламоқдалар, йил сайин малакаларини ошириб, жамиятга ҳам фойда келтирмоқдалар, ўзлари учун ҳам фаровон ҳаёт эшикларини очмоқдалар.

Тўғри, ҳамма нарсани, шу жумладан, мутахассислик дипломини ҳам пулга сотиб олишга интиладиган ёшлар йўқ эмас. Улар коллежда ҳам, лицей ва олий мактабда ҳам чуқур билим олиш ўрнига бойваччалик ва такасалтанглик қилиб юрадилар.

Таниш-билиш, ошна-оғайнигарчилик йўли билан "ёғлик" ишга кирганларида ҳам ўқ илдизи йўқ зарпечакларга ўхшаб, кимлargadir ўралиб, осилиб юқорига кўтариладилар. Илдизсиз зарпечаклар мева солмайди, ҳаётнинг иссиқ-совуқлари ва кучли шамолларига бардош беролмай ахийри тўкилиб тушади.

Кишига бир марта бериладиган ҳаётни бундай бесамар ўтказиш ачинарлидир. "Ўз қадрига, ўз шаънига эга бўлмаган инсон ҳаётда кўп-кўп тўсиқларга дучор бўлади, — деб ёзади Юртбошимиз янги таълим тизими ҳақидаги асарларида. — Бундай инсон беқарор ва салбий таъсирларга тез берилади, унинг шахс сифатида емирилиши ҳам тез кечади.

Биз жорий этилаётган янги таълим тизими орқали ана шу вазиятнинг олдини оламиз... Ёшларни маълум бир ихтисосга эга қилиб, ҳаётга йўлланма берамиз. Дунёга умид билан қадам қўйиб келаётган навниҳол инсон ҳаётдан ўз ўрнини топса, турмушидан, тақдиридан, ватанидан рози бўлиб яшайди, умр бўйи бунёдкорлик фаолияти билан машғул бўлади". (Ислом Каримов. "Маънавий юксалиш сари", Тошкент, 1998 йил, 424-бет).

Бу муҳим фикрнинг тасдиғини турли шаҳар ва қишлоқларда яшаётган ихтисос эгаларининг ҳаёт ва фаолиятларида кўриш мумкин. Инженер-техниклар, фермерлар, қурилиш мутахассислари ва бошқа хилма-хил ихтисос эгалари жамият ва давлатга ҳам катта фойда келтирадилар, ўзлари ҳам баракали даромад оладилар. Шу тарзда фаровон ҳаёт кечираётган оилалар йил сайин кўпаймоқда.

Ўз касби ва ихтисоси орқали ҳалол нон топиб ейдиган одамлар ўз мустақил фикрларига эга бўладилар, ҳар хил зарарли таъсирларга берилмайдилар. Ўз қадрини билган инсон ўзи мансуб бўлган миллатни ҳам астойдил қадрлайди. Миллий туйғу ва ватанпарварлик ҳисси бундай инсон ҳаётининг узвий қисмига айланади.

Биз, қалам аҳли учун мана шундай элдошларимизнинг ҳаётлари ва фаолиятларидаги ибратли жиҳатларни қўллаб-қувватлаш ва тарғиб этиш ҳам қарз, ҳам фарздир.

ЙЎЛЛАР

Ўзбекистон автомобил йўллари қуриш, фойдаланиш Давлат акциядорлик компанияси бажарилган ишлар ва автомобил йўлларининг техник ҳолатини баҳолаш хизмати бошлиғи Воҳид Аъзамов йўлсозларимиз мустақиллик йилларида амалга оширган ишлар ҳақида мухбиримизга қуйидагиларни гапириб берди:

— Ўзбекистон йўллари йилдан-йилга қулай ва соз бўлиб бораётир. Сўнгги йилларда амалга оширилган ишлар ғоят самарали бўлди. Жумладан, мамлакатимизнинг "қон томирлари" ҳисобланган 42 минг 530 километр умумфойдаланувдаги йўллар асралди ва такомиллаштирилди. Шу билан бирга ҳар қандай об-ҳаво шароитида транспорт воситаларининг узлуксиз ва бехатар қатнови таъминланди. Бундан ташқари, ўтган давр мобайнида 1990 йилга нисбатан цемент-бетон қопламали йўллар узунлиги 21 километрга, асфальт-бетон қопламалар 1553 километрга, қора қопламали йўллар 353 километрга, тош-шағал қопламали йўллар 421 километрга кўпайди. Бу билан йўлларнинг юқори техник тоифага ўтказилишига эришилди. Айниқса, халқаро транспорт йўлагига кирадиган автомобил йўлларини қуриш, қайта қуриш ва таъмирлаш ишлари анча юксалди.

— Бугунги кунга келиб дунё ҳамжамияти билан бўйлаша бошладик. Бу борада республика йўлчиларининг улуши қандай бўлаётир?

— Йўлчиларимиз мамлакатимиз йўлларини халқаро трансевропа ва трансосиё йўлларига қўшиш ҳамда шу

Жараён

ИЛДИЗЛАРИ ЧУҚУР МИЛЛАТМИЗ

Мустақиллик шарофати билан илмий соҳаларни ҳар томонлама ривожланишига кенг йўл очилди. Қайси бир илм даргоҳини олманг, ўз фаолиятида янгиликлар, кашфиётлар қилишга рағбат борлигини ҳис қиласиз. Айниқса, бу кашфиётларнинг асосий ижодкорлари ёшлар эканлиги бизни қувонтиради.

Ҳар йили Ўзбекистон Миллий университети механика-математика факультетида ўтказилаётган халқаро ва республика миқёсидаги конференцияларда профессор-ўқитувчилар билан бир қаторда бакалавр ва магистр талабалар ҳам иштирок этишади. «Неклассические уравнения математической физики» (Новосибирск, 2005), «Проблемы современной математики и механики» (Олмаота, 2005), «Актуальное проблемы современной математической науки» (Ўш, 2005), «Кубатурные формулы и их приложения» (Уфа, 2005) каби халқаро, «Математик моделлаштиришнинг замонавий масалалари» (Нукус, 17-18 ноябр 2005 йил), «Эҳтимоллар назарияси ва математик статистика» (Фарғона, 10-11 май 2005 йил) каби республика миқёсидаги конференциялар шулар жумласидандир.

(Давоми 4-бетда)

Барчасини кадрлар ҳал қилади

ЎЗИМИЗНИНГ ТАЛАБАЛАР ўзимизда ишлайди

Ҳозирги замон саноати қандай ходимларга эҳтиёж сезади? Сиз бу ҳақда ҳеч ўйлаб кўрганмисиз? Бўлмаса, эшитинг.

— Бозор муносабатлари шароитида, тўғрироғи, меҳнат бозорида рақобат юқори бўлган шароитда фаолият кўрсатишга қодир мутахассисларнинг ҳурмати ҳамиша жойида, — дея жавоб беришади сизга В.Чкалов номидаги Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси Давлат акционерлик жамиятида.

Жамоада ёшлар кўпчиликни ташкил қилганлиги боис умумий ва профессионал-техник таълимга эътибор катта. — Биз кадрлар тайёрлашнинг мустаҳкам ва самарали тизимини яратдик ва у кўп йиллар мобайнида узлуксиз амал қилади, — дейди кадрлар билан ишлаш бўйича директор ўринбосари вазифасини бажарувчи Юсуф Қобилов. — Аксарият ёш мутахассислар Тошкент Давлат авиация институти ва авиақурилиш коллежини тугатиб ишга келишган.

Ўқув даврида улар айнан бизнинг корхонада ишлаб чиқариш амалиётини ўтайдилар ва бўлажак иш жойини аниқлаш, жамоанинг яхши анъаналари билан бевосита танишиш имконини беради, меҳнат, қолаверса, самарали ва тиришқоқлик муносиб баҳоланишига ишонч ҳосил қиладилар.

Дарвоқе, корхона талабалар ишлаб чиқариш амалиётини ўташлари учун бошқа ўқув юртлари, жумладан, Техника, Жаҳон тиллари университетлари, Ахборот технологиялари, Молия ва Юридик институтлари билан ҳам шартномалар тузган. Уч томонлама тузилган шартномада амалиёт ўтайдиганларнинг аҳлоқий жиҳатлари ва моддий манфаатдорлиги ҳисобга олинади. Масалан, бўлажак мутахассис меҳнат интизомини бузмаса, унга ҳар ойда маошига қўшимча ҳақ қўшилади. Ўқув юртини битиргандан сўнг ёш мутахассисларга биринчи уч ойда энг кам иш ҳақининг икки баробари, уч йилга шартнома тузганларга эса энг кам иш ҳақининг 3 баробаридан 5 баробаригача миқдорида устама тўланади. Ишлаб чиқариш меъёрларини яхши уддалаганларга мукофотлар ҳам берилади.

Ёшлар бу ерга иштиёқ билан келадилар. Бунинг боиси бор, албатта. Чунки улар малака ва билимларни ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда олишлари мумкин. Бунинг учун бу ерда кадрлар малакасини ошириш маркази тузилган бўлиб, Авиация институти ўқитувчилари ва заводнинг тажрибали мутахассислари машғулот ўтказадилар.

Жорий йилда 9 гуруҳ ўқувни битирди. Агар ҳар гуруҳда 25 киши шуғулланганлигини эътиборга олсак, бу қанчалар кенг кўламда ташкил этилганлигини тасаввур қилиш мумкин. Ҳозирги кунда танлов кетаяпти.

Марказда 1483 ходим малакасини оширди, шулардан 355 нафари собиқ ўқувчиларимиз. Уларга цехларда мураббийлар бириктирилган. Булар орасида чилангар С.Содиқов, қисмларни йиғувчи Е.Хайлов, бўёқчи Л.Палагута ва бошқалар бор. Устозлар ёшларга танлаган ҳунарларининг нозик томонларинигина эмас, балки бошқа касбларни ҳам ўргатишади. Корхонада 1258 нафар мураббий бўлиб, жамоа шартномаси қоидаларига мувофиқ улар рағбатлантирилиб бориладли. Ким юқори малакага эга бўлса, ёшларга ўз ҳунарини ўргатса, моддий томондан манфаат кўради.

Мустақиллик йилларида авиакорхона нуфузи янада ошди.

— Асосий маҳсулотимиз — "ИЛ-76", "ИЛ-114" ва уларнинг шунга ўхшаш турлари, — ҳикоя қилади Юсуф ака. — Биз бошқа буюртмаларни ҳам бажарамиз. Шартнома бўйича мактаб мебеллари, идиш-товоқ ва бошқа кенг истеъмол моллари ҳам ишлаб чиқарамиз. Бизда ишчи кучига талаб доимо бор. Лекин шуни ҳам айтиб қўйишим керакки, ялқов, интизомсиз ходим биздан меҳр-шафқат кутмасин. Умумий йиғилишларда ишчиларнинг ўзи бундайларни интизомга чақиришади. Албатта, меҳнат ва ишлаб чиқариш интизомини бузиш омиллари ўрганилади. Чунки, сабабини бартараф қилмасанг, оқибати йўқолмайди.

Бу ерда яхши кадрларнинг қадрига етишади. Бирор кишини ишдан бўшатишмоқчи бўлишса, касаба уюшмаси, меҳнат ва иш ҳақи бўлими билан маслаҳат қилинади. Бўшаш сабаблари чуқур ўрганилади, жиддий эътирозлари бўлса, қаноатлантирилади, ишқилиб, бир муросага келинади.

Корхона малакали ходимлар билан тўлдирилишидан манфаатдор. Шу боис бўш иш ўринлари ярмаркасига мавжуд иш жойлари тўғрисида мунтазам равишда маълумотлар бериб борамиз. Бу борада туман меҳнат ва аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш қилиш бўлими ҳам ёрдам бермоқда.

— Ҳаммасини кадрлар ҳал қилади, — дейди Юсуф Ҳосилович. — Улар билан ишлаш зарур, бу жуда муҳим. Ўтган йили Самара ва Ульянов шаҳарларида меҳмонда бўлдик, тажриба алмашдик. Яқин кунларда ҳамкорликда кадрлар тайёрлаш бўйича шартнома туздик, Тошкентда Ульянов авиация институтининг филиалини очиш ниятимиз бор.

М.ВЕЛИЕВА,
«Ишонч» мухбири

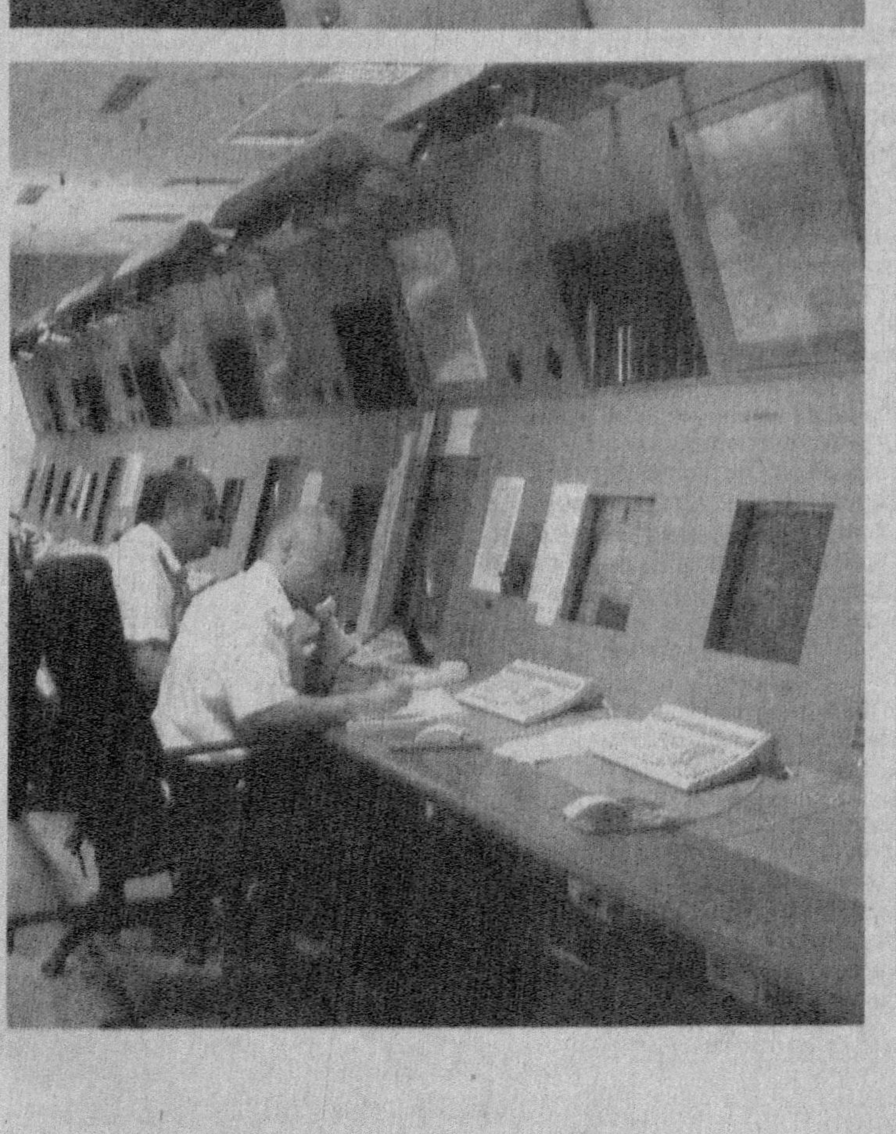

ТАРИХИМИЗНИ ЁРИТГАН

Юртимизда илм-фан ва маданият қадим-қадимлардан тараққий этиб келган. Айниқса, ислом дини бизнинг диёримизга кириб келгандан кейин, аниқроғи, IX асрдан бошлаб ҳам диний, ҳам дунёвий илмлар ривож топди. Бу ҳақда тарихий манбаларда, қўлёзма асарларда жуда кўп маълумотларни учратиш мумкин. Маълумки, дунёвий илмлар деганда, аниқ, табиий ва ижтимоий соҳаларга оид фанлар назарда тутилса, диний илмлар, тўғрироғи, исломий илмлар эса муқаддас динимизнинг турли жабҳаларидаги масалаларни ёритишни кўзда тутади.

Исломий илмлар Аллоҳнинг каломи — Қуръони Карим билан боғлиқ илмлардир. Шулардан бири тафсир илми ҳисобланади. Биламизки, Қуръони Каримни ўқиб, тўла даражада тушуниш оддий кишига бир мунча оғирлик, мураккаблик туғдиради. Сабаби, Қуръон оят ва суралари замиридаги илоҳий мазмунни англаш катта билим талаб этади. Шунинг учун ҳам одамлар Каломуллоҳни чуқур идрок этиши, мазмун-моҳиятига етиши осон бўлиши учун тафсирлар ёзилган.

Қуръони Карим пайғамбаримиз Муҳаммад (с.а.в.)-га ваҳий келган. 114 сурадан иборат муқаддас китобимизнинг нозил бўлиши 23 йил мобайнида — 610 йилдан то 632 йилгача, яъни Расули акрамнинг вафотларигача давом этган. Қуръонни тафсир этувчиларни муфассирлар дейишади. Бу арабчада "тафсир этувчи", "шарҳловчи", "изоҳловчи" деган мазмунга эга. Шу маънода муфассирлар Қуръонни шарҳлаб, кишиларга тушунарли тарзда етказиб берганлар. Агар тарихга назар солсак, бизнинг юртимиздан тафсир илми билан шуғулланган кўплаб олимлар етишиб чиққанлигига гувоҳ бўламиз. Абуллайс Самарқандий ана шундай улуғ аждодларимиздан ҳисобланади. Ул зотнинг бир неча китоблари фанга маълум. Масалан, "Танбеҳ ун-воқифин" асари анча машҳур. У киши "Баҳрул улум" деган тафсир ҳам ёзганлар. Ҳозир бу тафсир Шарқ мамлакатларида, айниқса, араб давлатларида кенг ўрганилаяпти. Бизда ҳам ёш бир тадқиқотчимиз Абуллайс Самарқандийнинг мазкур асари устида илмий иш олиб бориб, номзодлик диссертациясини ёқлаш арафасида.

Бундан ташқари, хоразмлик аллома аз-Замахшарий номи халқимизга жуда яхши таниш. Машҳур олим 60 га яқин асарлар ёзган. Мен бир тадқиқотчи сифатида Замахшарийни қомусий олим дея айта оламан. Чунки бу улуғ аллома фаннинг турли соҳалари билан шуғулланган. Жумладан, Қуръон тафсирига бағишланган "Ал-Кашшоф" номли асари бор. Ёки пайғамбаримиз ҳадисларига бағишланган "Фоиқи ғарибі ҳадис" асарини ёзган. Маъноси — "Ғариб ҳадислар ҳақида мукаммал китоб". Шунингдек, араб тили наҳви сарфи, яъни грамматикаси бўйича у кишининг қатор асарлари мавжуд. Араб тилининг морфологияси, лексикографияси — луғатшунослигини чуқур ўрганган. "Асос ул-балоға", "Муқаддимат ул-адаб" каби асарларини бу борада айтиш мумкин. Хуллас, араб тилшунослигининг ривожида Замахшарий бобомизнинг хизмати улуғ. Унинг географияга оид асарлари ҳам бор. "Китоб ал-жибол ва-л амкина ва-л мийоҳ" ("Тоғлар, жойлар ва сувлар ҳақида китоб") асари бунга мисолдир. Замахшарий Ҳижозда (ўрта асрларда Макка, Мадина жойлашган ўлка Ҳижоз деб аталган) 6 йил яшаган ва у ернинг географиясини мукаммал ўрганган. Катта бир тилшунос, луғатшунос олимнинг географияга оид асар яратганлиги кишини ҳайратга солади. Бундан ташқари, тарихга доир асарлар ёзган. Одоб-ахлоқ, тарбияга бағишланган "Роби ул-аброр ва Нусус ул-ахйар" ("Эзгулар баҳори ва яхшилар баёни"), "Навобиғ ул-калим" ("Нозик иборалар") каби асарлари ҳам бор. "Навобиғ ул-калим"ни 15 йил аввал ўзбек тилига таржима қилиб, китоб ҳолида нашр қилганмиз. Замахшарий билан замондош Фахриддин Розий деган забардаст муфассир олим ўтган. У кишининг ҳам тафсир илмига қўшган ҳиссаси улуғ.

Қуръоний илмлардан яна бири таждиддир. Таждид деганда қироат билан, оҳанг, интонация билан ўқиш тушунилади. Унинг ҳам ўз қонун-қоидалари бор. Араб тилида бу илм "илм ул-маоний илм ул-баён" ҳам дейилади. Яъни баён қилиш, ифода услуби маъноларини англатади. Илоҳий сўзларда чуқур маъно мужассам. Уларни тушуниш учун жудаям кучли билимга эга бўлиш керак. Кўп соҳалардан атрофлича, мукаммал хабардорлик талаб этилади. Қаранг, Қуръон атрофида қанча илмлар ташкил бўлган. Ундаги илоҳий сўзлар маъносини тўлиқ билиш учун махсус луғатлар, асарлар яратилган. Бундан ташқари, Қуръони Каримнинг тили балоғат, фасоҳат тили ҳисобланади. Унда мумтоз араб тилининг балоғат услуби етакчилик қилади. Қофия, назмий қонун-қоидаларга ҳам риоя қилинган. Кўраяпмизки, уларнинг барчаси Қуръоний илмларнинг ихтисосликлари, қисмларини юзага келтирган.

Қуръони Каримни ўрганадиган фанлар, илмлардан ташқари, пайғамбаримиз ҳадислари муносабати билан ҳадис илми пайдо бўлган. Расулуллоҳ умматларим Ислом динини тушунишга қийналишмасин, уларнинг маиший турмуши, иқтисодий, маънавий ҳаётига кириб борсин деган мақсадда содда тилда ҳадислар айтган. Қуръони Каримни кўпчилик ўқиган, билади, иборалари жуда мураккаб, жуда қийин. Қайта-қайта ўқишни талаб этади. Ҳадислар эса жуда оддий, содда ва лўнда қилиб айтилган. "Ватанни севиш иймондандир", "Энг яхши ибодат илм эгаллашдир", "Бешикдан қабргача илм изла"... Пайғамбаримиздан сўрабдилар:

— Энг яхши инсон ким?

Пайғамбаримиз айтибдилар:

— Одамларнинг энг яхшиси, бошқаларга нафи тегадиганидир.

Шундай пурмаъно гаплар нақадар аниқ, содда ва тушунарли тилда ифодаланган. Бундан ташқари, ҳадисларнинг ривоят қилиш услуби ҳақида ҳам гапириш мумкин. Бу илми ривоят деб айтилади. Ривоят қилишнинг ҳам ўз қонун-қоидаси бор. Бу илм ровийлар айтган ҳадисларнинг қай даражада саҳиҳ — ишончли ёки ишончсиз, ноаниқ, хато, чалкаш, сохталигини аниқлашга хизмат қилган. Муҳаддислар ҳадис сифатида талқин қилинган гапларнинг буниси ҳаққоний, буниси сохта деб ажратиб беришган. Буюк ҳадисшуносларнинг юртимиздан етишиб чиққанлиги ҳар биримизда фахр-ифтихор уйғотади. Имом ал-Бухорий, Имом ат-Термизийлар бутун мусулмон оламида энг улуғ муҳаддислар деб тан олинган. Шайх ал-Дохилий исмли ҳадис илми бўйича Бухорийнинг устози ўтган. Қабри Самарқанднинг Тойлоқ туманида жойлашган. VIII аср охири -IX аср бошида яшаб ўтган. Шогирди Имом Бухорий ҳадис илмининг султони сифатида эътироф этилган. Абу Исо Термизий кейин турадиган буюк муҳаддисдир. Сурхондарё вилоятининг Шеробод туманида қадамжолари бор. Шунингдек, яна бир юртдошимиз Нажмиддин Умар Абу Ҳафиф Насафий ҳадис илмига катта ҳисса қўшган. Яна кўплаб муҳаддис аждодларимиз номини ҳам санаш мумкин. Ҳадисларни ўрганиш жуда шарафли илм ҳисобланган. Пайғамбаримиз суннатларини халққа тарқатиш энг савобли иш сифатида улуғланган.

Диний илмлардаги турли ихтисосликлар ҳақида гап кетганда, фиқҳ илмини алоҳида айтиш жоиз. Фиқҳ ислом, шариат қонуншунослиги, юриспрунденциясини ўз ичига олган. Бу илм соҳасида ҳам аждодларимиз пешқадам бўлишган. Хусусан, Бурҳониддин Марғиноний буюк фақиҳ сифатида машҳур бўлганлар. Унинг "Ҳидоя" асари ҳозиргача дорилфунунларда, мадрасаларда шариат илмини ўрганишда аҳли сунна ва жамоа — сунний мазҳабидаги мусулмонлар учун дастуриламал китоблардан ҳисобланиб келмоқда. У кишидан ташқари ҳам жуда кўп фақиҳлар ўтган. Аловуддин ас-Самарқандийнинг "Туҳфатул фуқаҳо" деган асари бор. Мана шу асар бўйича Тошкент Давлат Шарқшунослик институтида Музаффар Комилов деган ёш олим диссертация ёқлади.

Улуғ илмлар ҳақида гапирилганда, калом илмини айтмаслик мумкин эмас. Бу илм ислом фалсафаси, ақидавий масалаларни ўрганади. Ислом динимизда ақида масаласи жуда аҳамиятли ҳисобланган. Айтиш мумкинки, бугун ақидавий келишмовчиликлар, ихтилофлар кучайган пайтда калом илми энг муқобил маърифий куч вазифасини ўташи шубҳасиз. Мунозаралар, ортиқча эҳтиросларга берилиш, баъзан жанжалларга айланиб кетадиган кўп омиллар ақидавий масалага келиб тақалади. Ақидавийликдан мутаассиблик пайдо бўлади. Мута-

МАМЛАКАТИГА АЙЛАНМОҚДА

Бугуннинг нафаси

МАНЗИЛГА ЭЛТАДИ

орқали дунё портларига чиқишни мақсад қилиб олганлар. Жумладан, "Андижон-Тошкент-Нукус-Қўнғирот", "Бухоро-Қарши-Термиз" автомобил йўллари йўналишларининг айни пайтда дунё магистраллари таркибига киритилиши кўнгилда ғурур туйғусини уйғотади. Шу билан бирга йўлсозларимиз Афғонистон транспорт коммуникацияларини лойиҳалаш ва қуриш бўйича ҳам жонбозлик кўрсатиб меҳнат қилишмоқда. Маълумки, бундай саъй-ҳаракатлар, шубҳасиз, юртимиз иқтисодиётига ижобий таъсир кўрсатади. Борди-келди, савдо-сотиқ авж олади.

Шароитнинг ўзи изланиш ва ғайрат-шижоат кўрсатилишини тақозо этмоқда. "Ғузор-Бухоро-Нукус-Бейнов" халқаро автомобил йўлининг "Қўнғирот-Бейнов" оралиғидаги 348-километри йўлининг қурилиши шу ҳаракат самарасидир. Ҳозирги кунгача биринчи босқич йўлга қўйилди. "Нукус-Хўжайли" автомобил йўлининг 7-километрида Амударё устида жами узунлиги 3,6 километр бўлган кўприк қурилди.

Қисқаси, 1991 йилдан 2006 йил август ойига қадар умумфойдаланувдаги автомобил йўллари 90 минг 150 метр узунликда таъмирланди. 290 жойда узунлиги 9642 пог. метрли кўприклар ва йўл ўтказгичлар фойдаланишга топширилди.

— Мамлакатимиз Президентининг 2006 йил 3 мартдаги "Йўл қурилиши ишлари ҳажми ва сифати устидан назоратни янада кучайтириш чоралари ва автомобил йўллари қурилишининг 2006 йилги дастурини тасдиқлаш тўғрисида"ги қарори йўлсозлар олдига қандай вазифалар қўйди?

— Мазкур қарор республикада йўлларни ривожлантириш ва такомиллаштиришда янги даврни бошлаб берди. Бинобарин, йўлларимиз мустақил мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий ойнаси сифатида шаклланмоқда. Истиқлолимизнинг 15 йиллиги арафасида 40 йил муқаддам бошланиб, ниҳоясига етказилмаган Тошкент халқа автомобил йўлининг охирги 6 километрлик бўлаги битказилди. Шунингдек, йўлнинг мазкур бўлагида иккита катта транспорт боғлами, 2 та кўприк ва йўл ўтказгич қурилди. Айниқса, кичик халқа автомобил йўлининг Фарҳод кўчаси билан кесишган жойида кенглиги 30 метр, узунлиги қарийб 1 километр бўлган йўл ўтказгич пойтахтимиз кўркига янада кўрк бағишламоқда.

Юрган — дарё, ўтирган — бўйра, деган ҳикмат бор халқимизда. Йўл бор экан, манзиллар ҳам қисқариб, дилларнинг дилларга боғланиши ҳам осон кечади. Шундай савобли касб эгаси эканлигимиздан фахрланамиз. Тилагим битта — йўлларингиз бехатар бўлсин.

Суҳбатдош:
Шарофат НОРҚУЛОВА,
«Ишонч» мухбири

Аср мўъжизаси

Инсон ўзининг яратувчанлиги, бунёдкорлиги билан жамики мавжудотлардан ажралиб туради. Зеро, у улкан ва мукаммал ғаройиб қурилма-ю, иншоотларни бунёд эта оладики, бундай мажмуаларни том маънода мўъжиза деб аташ мумкин. Ана шундай қурилмалардан бири Паркент тумани ҳудудида қад ростлаб турган катта қуёш печидир.

«ФИЗИКА-ҚУЁШ»

илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси

Айтишларича, қадимда инсониятга бешта ёрқин сайёра маълум бўлиб, қуёш ва сайёралар ҳақида кўпгина ривоятлар тўқилган. Грек ва Рим мифологиясида айтилишича, ўша даврларда Венерани муҳаббат худоси, Марсни уруш худоси, Қуёшни нажот ва табиат худоси деб қарашган. Улар қишда табиат ўлиб, баҳорда тирилади, бу эса Қуёшнинг илоҳий кучи орқали амалга ошади, деб билишган. Шу боис аждодларимиз ибтидоий қурилмалар орқали Қуёш энергиясидан сувни иситиш, меваларни қуритиш, уйларни қиздириш, ҳайвон терисига ишлов беришда фойдаланганлар. Бундан ташқари, минг йиллар илгари қадимги Вавилон, Миср ва Хитойда астрономия фани мавжуд бўлиб улар вақтни ўлчаш ва горизонт томонларни аниқлашда Қуёш нурини эътиборга олишган. Юқоридагиларга таяниб айтадиган бўлсак, соҳа ривожининг дастлабки даврлари ана шу тарзда кечганига амин бўламиз.

— АҚШ, Япония ва Европа давлатлари олимларининг эътироф этишича, Ер ости қазилма бойликлари — энергия ресурслари, нефт ва газ заҳиралари асримиз охирларига бориб батамом сарфлаб бўлинар экан, — дейди «Физика-қуёш» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси материалшунослик институти директори Абдужаббор Абдураҳмонов. — Шу боис қуёш энергиясидан унумли фойдаланиш борасида чет элликлар тажрибасига таяниб, анча ишлар олиб борилмоқда.

Бундан ташқари, соҳа ривожини таъминлашда Ўрта Осиёнинг буюк олимларидан Абу Наср Форобий, Ал Хоразмий, Абу Райҳон Беруний, Ибн Синоларнинг фикрлари ҳам қўл келмоқда. Жумладан, Форобийнинг "Астрономик жадваллари", "Қуёш соатлари баёни" каби илмий мавзудаги асарларида коинот жисмлари ва ер юзида бўладиган ҳодисаларнинг табиий алоқадорлиги тўғрисидаги фикрлари эътиборга молик. Бунда асосан Қуёш ҳароратидан Ер юзасидаги сувларнинг буғланиши натижасида булут ва ёмғир ҳосил бўлиши изоҳлаб берилган. Ибн Сино "Донишнома" китобида линзанинг оптик хоссаси ва Қуёш нурининг иссиқлик таъсирини қуйидагича тушунтиради: "Линзанинг аланга олдирилишига сабаб, унинг ҳар томондан келаётган нурларни бир нуқтага йиғишидадир. Бу нуқта кучли ёритилади ва қизийди". Берунийнинг 80 бобдан иборат "Ҳиндистон" китобининг 40-боби ҳам асосан Қуёшни ўрганишга бағишланган.

Мамлакатимизда 1960-70 йиллардаёқ қуёш энергияси бўйича С.Азимов, У.Орипов каби кўплаб олимларимиз иш олиб боришди. Сўнгги пайтларда уларнинг давомчилари фойдали иш коэффицентига эга бўлган қуёш қурилмалари — коллекторлар, кичик концентраторлар, стирлинг двигателлари асосида ишловчи сув насослари, тиббиётда қўлланувчи жиҳозлар, сув чучитувчи қурилмалар, иссиқхоналар, қуритгичлар ва совитгичлар ҳамда турли фотоэлементлар яратиш бўйича анча ишларни амалга оширишди. Халқ хўжалигининг турли жабҳаларига ҳам бу ютуқлар жорий қилинди. Физика-техника институти, Энергетика институти, Тошкент техника университети, Бухоро, Қарши Давлат университетлари, Фарғона Давлат политехника институти қошида гелиотехника муаммолари билан шуғулланувчи йирик илмий лабораториялар фаолият кўрсата бошлади. Бу олийгоҳларда катта тажрибага эга ходимлар билан биргаликда ёшлар ҳам тадқиқотлар ўтказишмоқда. Айни пайтда институтимиз илмий ходимларининг бир гуруҳи Миср, Ҳиндистон, Хитой, АҚШ каби қатор хорижий давлатларда бўлиб, тажриба алмашиб келишди. Шулардан фан номзодлари Мирзасултон Маматқосимов, Муҳаммадсултон Файзуллахонов, Абдушукур Сарибоевларнинг фаолиятини айтиш мумкин. Аспирантларимиздан Жобир Аҳадов, Расул Акбаровлар ҳам катта қизиқиш билан изланишмоқда.

Институтимиз томонидан бир нечта халқаро илмий марказлар билан алоқалар ўрнатилган. Масалан, 1999 йилда Ҳиндистоннинг Ҳайдаробод шаҳрида жойлашган "Янги материаллар ва кукун металлургияси халқаро маркази" билан ҳамкорликда бир қатор ишлар амалга оширилган эди. 2002 йилда Миср Араб Республикасининг "Марказий металлургия институти"га қуввати 1500 Вт бўлган қуёш сандони ўрнатиб берилди. Айни пайтда қуёш технологиялари бўйича илмий-техник ҳамкорликлар давом этмоқда.

АҚШнинг Колорадо штатида жойлашган қайта тикланувчи энергия миллий лабораторияси, Франциянинг Лион шаҳридаги технология институти, Германия ва Испаниянинг бир неча илмий марказлари ўртасида тажриба алмашиш бўйича олиб борилаётган саъй-ҳаракатлар ҳам ўз самарасини бермоқда.

Ана шундай алоқалар ёрдамида институтимизда жаҳон андозаларига мос халқаро илмий ўқув маркази ташкил қилинди. Марказга ёз ойларида Россия, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ҳамда юртимиз олий ўқув юртларининг талаба ва магистрантлари жалб қилиниб, "Қуёш энергиясидан фойдаланиш" борасида махсус курсларда амалий машғулотлар ўтказилади.

Қуёш печининг дастлабки кўринишлари тўғрисида гапирадиган бўлсак, улар асосан фиръавнлар даврида қурилган ва дунёнинг етти мўъжизасига кирувчи пирамидаларга ўхшаш деган гаплар бор. Чунки пирамидалар узоқдан кичик бир тошлар йиғиндисидек тепалик шаклида бўлган.

Шундан сўнг Ер юзида аҳоли сонининг ўсиши ва саноат тараққиёти натижасида инсоният олдида иқтисодий энергия ва материал ресурслар танқислиги ҳамда экологик муаммолар пайдо бўла бошлади. Бу эса ҳар томонлама мукаммал, миллий ва умумжаҳон стандарт талабларига тўла мос келувчи янги технологияларни яратиш заруриятини юзага келтирди. Ноанъанавий қуёш, сув ва шамол энергиясига асосланган технологиялар ана шу тариқа вужудга келди.

Айтиш мумкинки, Қуёш — табиат инъом этган энг катта энергия манбаидир. У плазма ҳолатидаги шар бўлиб, юзасининг температураси 5780 даражага тенг. Энергиясининг зичлиги ер орбитасида 1400 Вт/м.кв., Ер сиртида эса атмосфера ютилиш ҳисобига камайиб 750 Вт/м.кв. ни ташкил этади. Шу боис Қуёш нурларини кичик бир юзага тўпловчи концентраторлардан фойдаланилади.

Кейинги йилларда табиий фанлар, биринчи галда материалшунослик фани тез суръатларда ривожланди. Қуёш энергиясини тўпловчи катта қурилмаларга эътибор кучайди. Улар ёрдамида айни пайтда электр энергияси, иссиқ ва чучук сув олиш, биноларни иситиш, техника қисмларини пайвандлаш, нур билан қайта ишлов бериш каби қатор ишлар амалга оширилмоқда.

(Давоми 4-бетда)

●Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури — амалда

Қадам қўйган юз йиллигимиз инсоният учун «ахборот асри» эканлиги билан аҳамиятли. Замонавий тараққиёт билан қадам-бақадам ривожланаётган юртимизда илғор ахборот технологиялари ва мукаммал алоқа тизими кенг ўрин эгалламоқда. Бу эса, ўз навбатида, ана шу соҳа бўйича кўплаб малакали мутахассисларни етиштиришга бўлган талабни кучайтирмоқда.

ЗАМОНАВИЙ ДАРСЛИКЛАР ЯРАТИШ

устида самарали изланишлар

Тошкент алоқа касб-ҳунар коллежи ушбу эҳтиёжни қондиришга хизмат қилаётган, етук кадрлар тарбияланаётган билим даргоҳи ҳисобланади.

Кўп йиллик фаолият йўлини босиб ўтган, соҳа учун кўплаб кадрларни етказиб берган ўқув маскани истиқлол йилларида янгича қиёфа касб этди. Мутахассислик йўналишлари кенгайди, замонавий ўқув технологиялари жорий этилди. Ҳозирда бу ерда аналик ва рақамли узатиш тизимлари, радио ва телевидение жиҳозларига хизмат кўрсатиш, почта алоқаси, коммутация тизимини ишлатиш ва уларга хизмат кўрсатиш, радиолаштириш ва уларга хизмат кўрсатиш йўналишларида мутахассислар тайёрланмоқда. Шунингдек, ёшлар бухгалтерия ҳисоби ва менежмент соҳалари бўйича ўқитилмоқда. Коллежда 3 минг нафарга яқин ўқувчи кундузги бўлимда таҳсил олаяпти. Уларга 100 нафардан ошиқ малакали ўқитувчи дарс бермоқда. Давлат таълим стандартлари талаблари асосида ҳозирги кунда тармоқ стандартлари мазмунига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш устида иш олиб борилаётир. Ҳар бир ўқитувчи ўзининг шахсий иш режасига эга бўлиб, малакасини ошириш ҳамда услубий ишланмаларни бажариш мажбуриятини олган. 11 та фан кафедраси ва 81 та фан кабинетининг талаб даражасида жиҳозланганлиги назарий ҳамда амалий машғулотларни юқори савияда ўтказишга имкон яратмоқда.

Тажрибали педагоглар томонидан касбий фан дарсликларини яратиш ва улар устида ишлаш борасида салмоқли ишлар қилинмоқда. Шу йилнинг феврал ойида коллеж ўқитувчиларининг янги нашрдан чиққан дарсликлари тақдимоти бўлиб ўтди. Унда Марат Икромовнинг «Рақамли узатиш системалари», Одилхўжа Сиддиқхўжаевнинг «Радио қабул қилувчи қурилмалар», Рисолат Исматбоеванинг «Алоқа линия қурилмалари бўйича лаборатория ишлари» ҳамда «Симли алоқа қурилмалари» номли китобларидаги муваффақиятлар, уларнинг таълим жараёнида фойдаланишга қулайлиги ҳақида фикр-мулоҳазалар айтилди.

(Давоми 4-бетда)

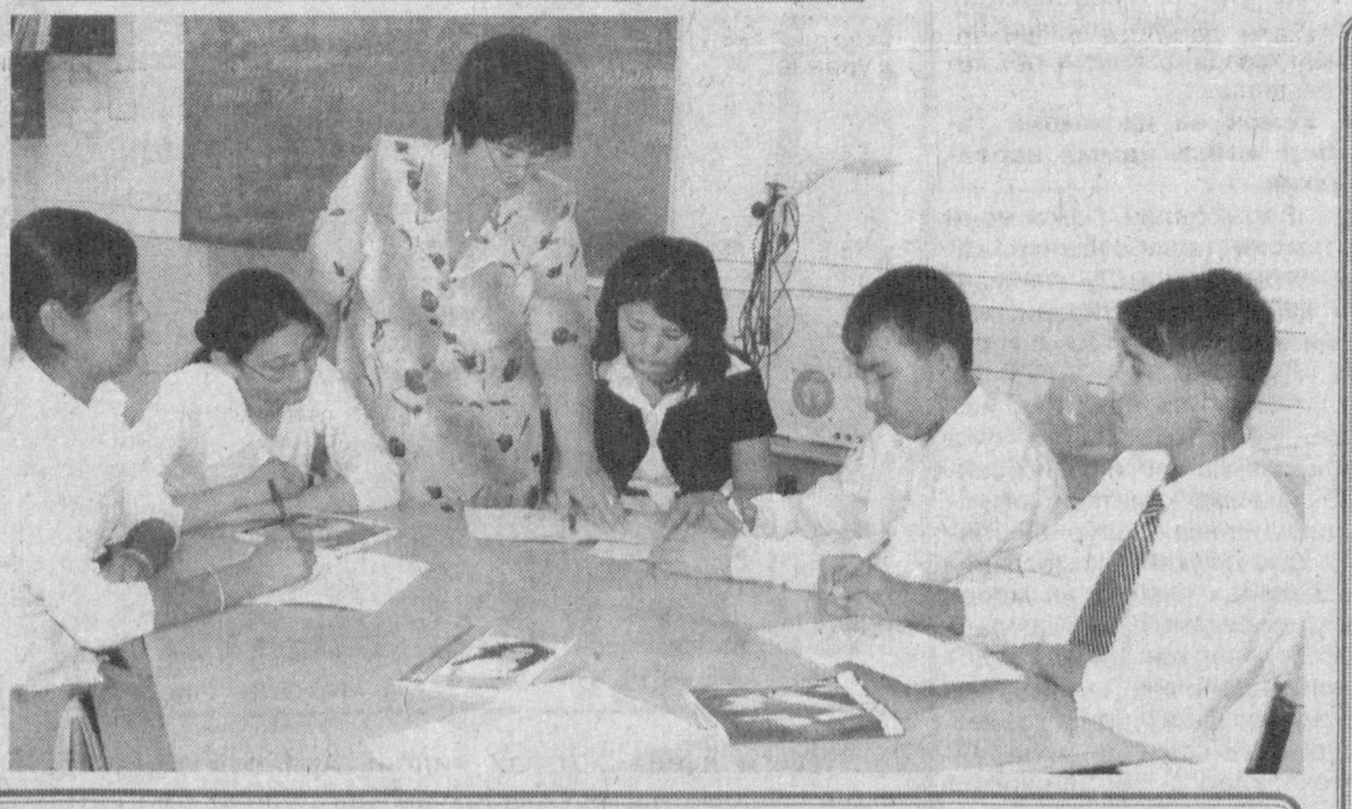

Истиқлол берган имкон

Бизнинг мислсиз фарзандлик муҳаббатимиз мана шу ватан билан, эзгу ниятларимиз эса шу миллат орзу-ўйлари билан чамбарчасдир. Ўзлигимизни таниб, саодатнинг эркин ва озод йўлига тушиб олганимизнинг ўзиёқ бизга беқиёс имкониятлар эшигини очиб берди.

Бахтимиз шундаки, она заминимиз бағрида ризқ-рўз учун лозим нарсаларнинг барчаси етиштирилади. Юртимиз ҳудудидаги тоғ жинслари, ер ости ва ер усти бойликларида эса нафақат олтин, кумуш, балки Менделеев элементлар даврий жадвалидаги элементларнинг 82 тури мавжудлиги ҳам айни ҳақиқат.

ҚАФТЛАРДАН ТАРАЛГАН ШУУР

Навоий кон-металлургия комбинати 1958 йилда Қизилқум кенгликларининг Учқудуқ ҳудудида уран қазиб олиш билан илк фаолиятини бошлаган эди. Давр талаблари асосида иш бошлаган кончилар шижоати ўшанда тиллардан тилларга, қўшиқлардан қўшиқларга ўтиб мадҳ этилди. Ўтган 48 йил ичида мазкур ташкилот нуфузи йилдан-йилга ортиб борди. Аниқроқ айтганда, ҳозирги пайтда Навоий, Самарқанд, Бухоро, Жиззах ва Тошкент вилоятидан қазиб олинаётган ўнлаб тоғ-кон бойликлари мазкур ягона бошқарув тизими таркибида фаолият кўрсатаётир.

Мустақиллик Навоий кон-металлургия комбинати учун ҳам истиқбол эшикларини очиб берди. Айниқса, олтин қазиб олиш бўйича энг замонавий ишлаб чиқариш техник мосламалар ўрнатилиб, иш унумдорлиги тубдан яхшиланди. Шу билан бирга поливинилхлоридли ҳамда полиэтиленли қувурлар ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. «Агама» (ПТФ) фабрикаси, Қизилқум фосфорит комплекси, Заргарлик заводи каби кўпгина корхоналар пешма-пеш халқ истеъмоли ва эҳтиёжи учун зарур бўлган маҳсулотлар етиштириб бера бошлади.

Кончилик ўзига хос нозик ва сермашаққат касб. Ҳар бир юмушда энг аввало мутахассис кадрлар қўли яққол сезилиб туради. Шу боис ҳам Навоий кон-металлургия комбинатида бўлганимизда энг аввал бош директорнинг кадрлар бўйича ўринбосари Г.Кастрицани суҳбатга чорладик.

— Кадрларда гап кўп, — дейди Григорий Иванович, — Ўзбекларда «чумчуқ сўйса ҳам қассоб сўйсин», деган ибора бор. Тоғ жинсларидан соф бойликларни излаш ҳам ўз сир-асрорларига эга. Шуни назарда тутган ҳолда комбинат маъмурияти доим кадрларни режа асосида тайёрлаб боришга эришиш пайида. Бунинг учун ихтисослаштирилган махсус курсларда, комбинат ўқув марказларида қатъий талаблар асосида иш олиб борилмоқда. Қўйингки, ҳар бир раҳбарлик ўрни учун заҳира кадрларни Олий ва ўрта махсус ўқув муассасаларда ўқитишга эришаяпмиз. Навоий шаҳридаги кон-металлургия институти, шунингдек, Навоий, Зарафшон, Учқудуқ шаҳарларидаги махсус коллежларда тайёрланаётган ёш мутахассис ва муҳандис-техник ходимларга ҳар жиҳатдан пухта билим бериб борилаётир. Бир сўз билан айтганда, Қизилқум ҳудудида фаолият юритаётган комбинатнинг барча ташкилотларини 2010 йилгача бўлган кадрлар таъминоти ҳозирданоқ мўлжаллаб қўйилган. Ана шу Дастур асосида зарур бўлган юқори малакали мутахассисларнинг 67 нафари Ўзбекистоннинг бошқа олийгоҳларида, 96 нафари қўшни ҳамдўстлик мамлакатларида ва ўнлаб талабамиз эса чет мамлакатларнинг 5 та институтида ўз билимларини оширмоқда.

Дарвоқе, комбинатимизда 37 тадан ортиқ миллат вакиллари меҳнат қилишади. Бир пайтлар Навоий «ёпиқ шаҳар» саналар ва муносабат ҳам шунга яраша эди. Ҳозирги кунда эса 60 мингдан ортиқ ишчиларнинг 71 фоизини маҳаллий халқ фарзандлари ташкил этади.

Айтган сўзларига яна ҳам аниқлик киритиш учунми, Григорий Иванович ички телефон орқали комбинат кадрлар бўлими бошлиғини қабулига таклиф қилди:

— Шавқиддин Отақулович, бир келиб кетсангиз...

Кўп ўтмай суҳбатимиз кадрлар бўлими бошлиғи Ш.Шарипов хонасида давом этди.

— 1979 йилда Тошкент Автомобил йўллари институтини тугатиб, шу комбинатга ишга юборилганман, — дея ўзини таништирди Шавқиддин Шарипов. — Бу ердан Зарафшонга юборишди. Ростини айтсам, қарийб 2 ҳафтача кўниколмай юрдим. Кейин эса бор шаштим билан ишга киришиб кетдим. Тенгдошларим ҳам қараб туришмади. Билмаганимни ўргатиб, зериккан чоғимда кўнглимни топишга ҳаракат қилишди. Аввал НКМКнинг марказий кон бошқармасида механик бўлиб ишлаган бўлсам, кейинчалик автоколонна бошлиғи, бош муҳандис вазифаларида меҳнат қилдим. Орадан ўн йил ўтиб, марказий кон бошқармасининг кадрлар бўлими бошлиғи вазифасига тайинлашди. Мамлакатимиз мустақилликка эришган дастлабки йиллардан ҳозиргача шу лавозимда ишлаб келмоқдаман. Бошимдан кўп синовларни кечирдим. Ҳаммаси инсоннинг ўзига боғлиқ эканлиги, асосий мақсаддан чалғимасдан белгиланган вазифани ўз вақтида уддалашга аҳамият бериш лозимлигини доимо ёдда тутиб келаман.

Ш.Шарипов каби ўзига талабчан, интилувчан мутахассислар ҳозир етишиб келаётган ёшларимиз орасида ҳам бисёр.

Бўлим бошлиғи томонидан қўлимга тутқазилган талайгина таҳлилий қўлланмалар мушоҳадаларимиз бир тўхтамга келишга ёрдам беради. Комбинатда бугунги кунда 28 нафар фан доктори ва фан номзодлари ишламоқда. 40 нафар ишчи ўз соҳаси бўйича фаол хизмат кўрсатгани учун тақдирланган, 163 нафари эса давлатимизнинг юксак орден ва медаллари билан мукофотланишган. Комбинатда меҳнат қилувчиларни таҳлил қиладиган бўлсак, улардан 8128 нафари олий, 11132 нафари ўрта махсус, 11048 нафари эса ўрта ва соҳавий малакалаштирилган билимга эга.

Маҳаллий кадрларни тайёрлаш, ишчилар малакасини ошириш, шунингдек, улар меҳнатини муносиб баҳолаш доимий эътиборда.

Мамлакатимиз, миллатимиз тақдирида етакчи ўрин тутган НКМК хусусида биргина мақола давомида тўлақонли фикр билдириш қийин, албатта. Инчунун, бу борадаги ибратли ва оламшумул ишлар ҳақида том-том китоблар битилса, не ажаб.

Мансур АЛОВУДДИНОВ,
«Ишонч» мухбири

ЮЛДУЗЛАР

ассиблар кўпинча нотўғри таълимотларга ёпишиб олишади-да, бир томонлама фикр юритиб, бошқаларни инкор қилишади. Шунинг учун калом илми ислом фалсафаси ҳам дейилган. Энг қувончлиси, юртимиздан буюк мутакаллимлар етишиб чиққан. Ўрта асрларда Имом Абу Мансур ал-Мотуридий калом илмида юксак даражага эришган. Бундан бир неча йил олдин аллома бобомизнинг 1130 йиллигини нишонладик. Тасодифийми ёки илоҳийликми, 870 йили Имом Бухорий Самарқандда вафот этган бўлса, шу йили ушбу заминда Мотуридий дунёга келади. Мотуридия таълимоти аҳли сунна ва жамоа диний қарашларини ифода қилувчи буюк таълимотдир. У тўғри, соғлом таълимот сифатида жуда катта муваффақият қозонди. Шу билан бирга алломанинг шогирдлари, издошлари кўп бўлган. Масалан, қаршилик Абу Муин ан-Насафийни улар ичида энг машҳури дейиш мумкин. У Мотуридийдан 70-80 йил кейин яшаган бўлсада, мотуридия таълимоти ривожига салмоқли ҳисса қўшган. Тошкент ислом университетида ан-Насафий илмий-маънавий меросини ўрганишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Ёш олимлар диссертация ёқлашмоқда. Баъзи асарлари нашр қилинди ва нашрга тайёрланмоқда.

Бу йил Хоразм Маъмун академиясининг 1000 йиллигини нишонлашга қизғин тайёргарлик кўрилмоқда. Ўз даврида ушбу илмий марказ дунёвий фанлар тараққиётида муҳим ўрин тутган. Унинг фаолиятига улкан ҳисса қўшган буюк алломаларимиз ҳақида ҳам тўхталиб ўтиш лозим. Масалан, "шайх ар-раис" деб аталувчи Абу Али ибн Сино жаҳоний шуҳратга эришган олимдир. Ибн Синодан бошқа ҳеч бир олимга бу унвон қўлланилмаган. У киши буюк мутафаккир, файласуф бўлиш баробарида табобат илми ривожига улкан ҳисса қўшган. Араб мамлакатларида аллома бобомиз "шайх ар-раис" номи билан машҳур. Ислоций илмларни назарий аҳамиятга эга деб қарасак, Ибн Сино каби олимларнинг хизмати орқали беқиёс чўққига кўтарилган. "Қонуни фит тиб" асари табиблар учун ҳар бир масалада доимий амалий қўлланма сифатида қимматлидир. Минг йилдан зиёд вақт ўтибдики, ул зотнинг илмий мероси ўлмас, барҳаёт яшаб келмоқда. Башарият соғлом яшаши, саломатлигини тиклаши учун кўмак берувчи буюк асар бўлиб қолди. Фалсафа, мантиққа оид асарлари ҳам тенгсиз баҳога лойиқ.

Ёки хоразмлик бошқа бир буюк олим Абу Райҳон Берунийни том маънода қомусий олим деб айтиш мумкин. Улуғ аллома илм-фаннинг жуда кўп соҳалари бўйича, жумладан, геология, геодезия деймизми, минерология деймизми, улкан кашфиётлар қилган. Айниқса, у кишининг табобатда яратган илмий кузатишлари юксак эътиборга молик.

Биз киммиз, қандай буюк зотларнинг авлодимиз

Беруний доришунослик, доривор ўсимликлар ҳақида буюк асарлар ёзган. Улардан бири- "Китоб ус-сайдана". Замонавий тиббиёт тилида бу "фармокогнозия" дейилади. Мазкур асарни катта арабшунос олим, устозимиз Убайдулла Каримов ўтган асрнинг 70-йилларида рус тилига таржима қилган.

Кўрдикки, буюк аждодларимиз қомусий характерда илмий фаолият олиб бориш билан бирга маълум ихтисосликлар, илм-фаннинг соҳалари бўйича махсус тадқиқотлар яратишган. Диний олимлар хусусида айтсак, муҳаддислар ҳадис илми бўйича, фақиҳлар фиқҳ илми, муфассирлар тафсир илми, мутакаллимлар калом илми билан шуғулланишган. Биз уларнинг энг машҳурлари тўғрисида гапирдик. Уларнинг кўпчилиги ўрта асрларда, яъни IX асрдан XII-XIII асрларгача бўлган даврда яшашган. Темурийлар даври Ренессанси эса яна бир тараққиёт чўққиси бўлиб қад кўтарди. Улуғ боболаримиз ҳақида жуда кўп жаҳоний эътирофларни келтириш мумкин. Масалан, Имом Бухорий ҳадисларни шунчалик кучли билганки, ҳатто араблар "Имом Бухорий билмаган ҳадис ҳадис эмас" дейишган. Қанчалик юксак баҳо бу! Бундай шараф бошқа ҳеч бир олимга насиб этмаган.

Демоқчиманки, бизнинг заминимизда етишиб чиққан алломалар ўзлари ихтиёр қилган илм-фан йўналиши билан мукаммал даражада шуғулланишган. Уни юксак поғоналарга кўтаришган. Биргина Замахшарий фаолияти ҳақида соатлаб гапириш мумкин. Афсуски, биз бу ҳақда жуда кам биламиз. Шуни айтиш кераки, барча алломаларимиз асарларини фақат араб тилида ёзишган. Имом Бухорий, Абу Исо ат-Термизий, Замахшарий, Муҳаммад Мусо Хоразмий, Беруний, Фарғоний, Абу Наср Форобий асарлари араб -Қуръон тилида битилган. Ўша пайтда бу таомилга, арабча илм тилига айланган. Маданият, тамаддун — цивилизация тили араб тили ҳисобланган. Боболаримиз дунё илм-фанига ҳисса қўшиш ниятида асарларини арабий забонда яратишган. Чунки бу тил ана шу даврда кенг тарқалиб, ислом оламидаги илм-фан вакилларига тушунарли бўлган.

Қуръони Каримда 850 дан ошиқ ўринда илм ҳақида гапирилган. Пайғамбаримизнинг илмнинг қанчалик хосиятли эканлиги ҳақида айтган кўплаб ҳадисларини келтириш мумкин. Замахшарий ҳақида бир араб олими айтган экан: "Агар хоразмлик чўлоқ (у киши чўлоқ бўлган), кўса (соқоли ҳам камроқ бўлган экан) Замахшарий бўлмаганда араблар ўз тилини билмас эди". Бу шундан далолат берадики, нафақат Замахшарий, бошқа алломаларимиз ҳам заруратга кўра араб тилини чуқур эгаллашган. Унинг бутун қонун-қоидаларини ўрганишган. Бундан 4-5 йил муқаддам Тунисда бўлиб ўтган халқаро конференцияда маъруза қилиб, ана шу алломаларимизни санаб, улар бизнинг юртимиздан етишиб чиққанлигини ғурур билан айтганимда бир араб олими: "Замахшарий араб олими-ку!" деб эътироф қилди. "Йўқ, кечирасиз, Ўзбекистоннинг Хоразм вилоятида Замахшар деган қишлоқ бор. Замахшарий ўша ерда туғилган. Туронзаминлик", деганман.

Барча алломаларимиз илм йўлида бошқа мамлакатларга сафарга чиқишган. Бағдод, Дамашқ, Маккаи мукаррама, Мадинаи мунаввара, Қоҳира, Балх, Нишопур ўша даврнинг энг йирик дин, маданият ва илм-фан марказлари ҳисобланган. У ерларга бориб, олимлар билан учрашиб билим ўрганишган ва турли илмий масалалар юзасидан ўзаро баҳсга киришишган. Уларнинг ҳаммаси Ўзбекистон буюк алломалар юрти, дейишга тўла асос беради. Шукрки, истиқлол шарофати билан уларнинг илмий-маънавий меросини ўрганиш кенг йўлга қўйилди. Бу борада муайян ишлар қилинди. Ҳали олдинда қиладиган ишларимиз кўп. Бу йил Хоразм Маъмун академиясининг 1000 йиллигини нишонланиши Юртбошимиз ташаббуси билан улуғ аждодларимизнинг илмий-маънавий меросини чуқур ўрганиш ва кенг тарғибот қилишга катта эътибор қаратилаётганидан далолат. Бу уларни жаҳонга кўрсатиб фахрланиш, минг йил олдин ҳам илм-фан ва маданиятимиз юксак тараққий этганлигидан ғурурланишга имкон яратади. Булар ҳақида, айниқса, ёшларимиз кўпроқ билишлари керак. Ўтмишда юртимиздан буюк алломалар етишиб чиққанлиги, илм даргоҳлари фаолият юритганлиги ҳақида тўла тасаввурга эга бўлишлари лозим.

Убайдулла УВАТОВ,
Тошкент ислом университети Манбалар хазинаси мудири, тарих фанлари доктори

(Боши 3-бетда)

Ҳозирда мавжуд бўлган 1 мвт қувватга эга катта қуёш қурилмаси 1,0 метрга тенг бўлган юза-фокусда 1000 вт/см.кв. зичликдаги ўта юқори энергияни мужассамлаштира олади. Катта қуёш сандони фокуси технологик минорада жойлашган бўлиб, у ерда махсус қурилма ва асбоблар ёрдамида юқори даражада кечадиган физик-кимёвий жараёнлар амалга оширилади. Ушбу қурилманинг бир маромда ишлашини таъминлаш мақсадида мутахассислар томонидан ҳар қандай табиий шароит ўзгаришлари — шамол, температуранинг кескин совиши ёки қизиб кетиш ҳолатларига чидамлилиги назорат қилиб турилади. Бунда, албатта, тажрибали ходимлар иш олиб бориши лозим бўлади. Қуёш сандонининг республикамиз илмий-техник салоҳияти, ижтимоий-маънавий ҳаётдаги ўзига хос ўрни ҳисобга олиниб иншоот 2003 йилда ҳукуматимиз томонидан «Ўта муҳим ноёб иншоотлар» жумласига киритилган эди. Шунга кўра унинг архитектура-дизайн кўринишини, техник кўрсаткичларини талаб даражасида сақлаш учун маблағ ажратилди.

Айтиш мумкинки, катта қуёш печининг техник фаолияти нурланишнинг моддалар билан ўзаро таъсир жараёнларини тадқиқ қилиш, қуёш сандонида берилган хоссага эга бўлган нометалл, иссиққа чидамли материалларни синтез қилиш муаммоларини ҳал қилади. Катта қуёш печи асосида амалга оширилаётган ишларнинг кўпчилиги Ангрен каолини, Лангар пегматити ва Май ҳудудининг кварц қумларини физик-кимёвий таҳлил қилиш ҳамда керамик маҳсулотлар ишлаб чиқаришга татбиқ этиб, алюминий ва цирконий оксидлари асосида емирилишга чидамли, металлар сиртларини мустаҳкамлашда ишлатиладиган маҳсулотлар олинмоқда.

«ФИЗИКА-ҚУЁШ»

илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси

Уларнинг тажрибавий намуналари машинасозлик саноати корхоналарида ишлатилмоқда. Қуёш печида олинган корувд асосида стоматологияда ишлатиладиган мустаҳкам абразивлар тайёрланиб, республика поликлиникаларида фойдаланилмоқда. Электротехника саноатида ишлатиладиган керамик сақлагичлар ва изоляторларнинг тажрибавий намуналари Тошкент электроаппарати, Марҳамат электротехника заводларига етказиб берилмоқда.

Бундан ташқари, Тошкент, Наманган, Андижон, Марғилон, Қўқон шаҳарларида фаолият кўрсатаётган енгил саноат корхоналарига 70 турдан ортиқ иш юритгичлар тақдим этилди. Мутахассисларимиз томонидан тиббиётда қўллаш учун турли русумдаги стерилизаторлар ва керамик инфрақизил нурлар билан даволаш қурилмалари ҳам яратилди. Ана шундай асбобларимиздан бугунги кунда Малайзия, Грузия, Эстония, Канада, Россия, Германия мамлакатлари клиникаларида ҳам фойдаланишмоқда. Маҳаллий хомашё асосида резервуарлардаги суюқ ёнилғининг буғланиши натижасида қўлланиладиган пантонлар технологияси "Ўзбекнефтгаз" миллий холдингга қарашли "Шўртангаз", "Муборак газни қайта ишловчи корхона"ларида синовдан ўтказилиб, ишлаб чиқаришга жорий этилди. Шунингдек, мутахассисларимиз томонидан яратилган газларни тозалашда ишлатиладиган керамик фильтрлар "Шўртангаз" корхонасида қўлланилмоқда.

Маълумки, республикамизда ўтказилаётган "Универсиада", "Баркамол авлод", "Умид ниҳоллари" спорт мусобақаларининг машъаласи катта қуёш сандонида ёндирилади. Шундан сўнг у шаҳар ва қишлоқлар, кўча ва хиёбонлар орқали олиб ўтилади. Бундан мақсад, миллат қонидаги ақл-заковат, салоҳият оловини, буюк боболаримизга хос илму урфон, жасурлик, фидойилик ёғдусини ёшларимиз қалбида ҳам алангалатишдир. Бир қарашда бу Грецияда ҳар тўрт йилда бир маротаба ўтказиладиган Олимпиада ўйинлари машъаласини ёндириш маросими билан ўхшашдек туюлади. Аслида ҳам унинг ўзига хос маъноси, рамзи, руҳи ва ифодаси бор. Айтиш мумкинки, 2002 йилнинг октябр ойида Жанубий Кореяда ўтказилган "Осиё ўйинлари" халқаро спорт мусобақаси машъаласи ҳам бизнинг Қуёш сандонида алангa олдирилган эди. Иншоот тоғолди ҳудудда жойлашганлиги боис "Ипак йўли" халқаро саёҳлик йўналишига киритилган. Шу боис кўплаб хорижлик олимлар, давлат ва жамоат арбоблари бу ерга тез-тез ташриф буюриб туришади.

XX аср атом ва ядро энергияси асри бўлганидек, асримиз қуёш технологиялари асри бўлиши кутилмоқда. Ўйлаймизки, яқин ўн йилликлар ичида инсоният бу соҳада ҳақиқатан ҳам улкан ютуқларга эриша олади.

Роза САЙДАҲМЕДОВА,
"Ишонч" мухбири

ЗАМОНАВИЙ ДАРСЛИКЛАР ЯРАТИШ

устида самарали изланишлар

(Боши 3-бетда)

Шунингдек, ҳозирда ёш ўқитувчи Ойбек Ҳайитбоев ва тажрибали устоз Пўлат Тошхўжаев ҳамкорлигида касбий фан бўйича электрон дастур тайёрланмоқда. Республикадаги шу соҳага ихтисослашган барча ўрта махсус ўқув юртларида ёшлар коллеж педагогик жамоаси томонидан ишлаб чиқилган намунавий дастур ва ўқув режалар асосида ўқитилмоқда.

— Ўқув масканимизда ёшларнинг чуқур билим олиб, ўз танлаган касб сирларини пухта эгаллашлари учун барча шароит муҳайё этилган, — деди коллеж директори вазифасини бажарувчи М. Зоҳидов. — Уларнинг дарсларни яхши ўзлаштириши ва олган билимларини кенгайтиришига кўмаклашиш мақсадида 11 та фанлар бўйича, 4 та касбий йўналишларда тўгараклар фаолият кўрсатмоқда. Шунингдек, бой кутубхонамиз мавжуд бўлиб, у 14104 нусхадаги китобларга эга. Турли газета-журналларга обуна бўлганмиз. Ўқувчилар дарсдан бўш вақтларида бу ерга келиб, ўқув залида илмий, сиёсий, ҳуқуқий ва бадиий адабиётлар билан яқиндан танишишлари мумкин. Ота-онасиз, кам таъминланган ва вилоятлардан келиб ўқиётган ўқувчиларнинг бир маҳал бепул иссиқ овқат билан таъминланишига эса Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлиги ўз маблағи ҳисобидан ҳомийлик кўрсатмоқда.

Қаерда спортга эътибор кучли бўлса, ўша ерда соғлом турмуш тарзи қарор топиши шубҳасиз. Барча жиҳозларга эга спорт зали ва майдонлари ўқувчилар ихтиёрида. 10 та спорт тўгараги фаолият кўрсатмоқда. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари ўқувчилари ўртасида ўтказилган «Баркамол авлод - 2005» спорт ўйинларида коллеж вакилларининг муваффақиятли қатнашганини ана шу саъй-ҳаракатлар маҳсули, десак хато бўлмайди.

Бу ерда, айниқса, ёшларни кенг дунёқарашга эга, маънавиятли ва миллий истиқлол ғояларига садоқатли инсонлар этиб тарбиялашда ижобий ютуқларга эришилмоқда. Маънавий-маърифий тадбирларни йўлга қўйиш бўйича мукаммал даражада иш режалари тузилган. Уларга кўра, ўқувчилар қалбида Ватанга муҳаббат, миллий қадриятларга ҳурмат ҳисларини уйғотиш, уларни жиноятчилик, тартиббузарлик, носоғлом турмуш тарзидан келиб чиқадиган иллатлардан хабардор қилиш ва ёт оқимлар тузоғига илинишдан асрашни кўзлаб кўплаб маънавий-маърифий кечалар, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ходимлари, шифокорлар ҳамда диний уламолар билан учрашувлар ўтказилмоқда. Жумладан, «Она тилим - жону дилим», «Қомусимиз - бахтимиз», «Аждодлар руҳи барҳаёт», «Хотира азиз ва муқаддасдир», «Гиёҳвандлик иллатининг келиб чиқиши», «Огоҳлик - давр талаби», «Ислом маънавияти ва ёшлар» каби ўнлаб тадбирларни санаш мумкин.

Ўқувчилар бу ерда олган билим ва кўникмаларини бевосита амалиётда мустаҳкамлаш имконига эга бўлишмоқда. Хусусан, улар «Ўзбектелеком» компанияси, шаҳар алоқа тармоқлари билан тузилган шартнома асосида мазкур корхоналарда ишлаб чиқариш жараёнини яқиндан ўрганадилар. Бу нарса ёшларнинг ўқишни битириб, ишга жойлашишида муҳим омил бўлаётир.

Тўлқин ШЕРНАЕВ,
«Ишонч» мухбири

ИЛДИЗЛАРИ ЧУҚУР МИЛЛАТМИЗ

(Боши 2-бетда)

Илмий салоҳиятни намоён этишда грантлар ва илмий лойиҳаларнинг аҳамияти катта. Профессорлар Н. Ғаниxўжаев ва Р. Ашуров раҳбарлигида ёш олимлар А. Абдуваитов, М. Соколов, Д. Скоробогатов, Д. Занин ва М. Юлдашевлардан тузилган илмий гуруҳ халқаро «Абдус Салам» (Италия, Триест) фондининг ICTP (Назарий физиканинг халқаро маркази) халқаро гранти ва «Ўзбекистонда компьютер фанлари асосида химиядан магистрлар тайёрлаш» (TEMPUS) (М. Арипов, Б. Абдураҳимов, Қ. Фаязов, З. Юлдашев, А. Ҳайдаров) грантлари асосида катта изланишлар олиб боришмоқда. Ўзбекистон Республикаси Фан ва технологиялар марказининг 11 та гранти профессор-ўқитувчилар ва ёш олимлар томонидан бажарилмоқда. Грантлар бўйича тадқиқотлар нафақат факултет кафедраларида, ЎзР ФА Математика институти, ЎзР ФА Сув муаммолари институти, Механика ва иншоотлар сейсмик мустаҳкамлиги институтларида ҳам олиб борилмоқда.

Ҳозирги кун талабанинг изланувчан ва ижодкор бўлишини талаб этади. Ҳар қандай инсонни ҳам қайсидир маънода кашфиётчи дейиш мумкин. Шогирдлар орасида ёш бўлишига қарамай, изланишлар оламига шўнғиб кетганлари анчагина. Х. Давлетовнинг «Икки ўлчовли мураккаб соҳани чекли элементларга ажратиш», Г. Нурматовнинг «Университет масофавий таълим тизимини яратиш» мавзусидаги, Е. Тамилованинг «Эҳтимоллар назариясининг классик парадокслари ҳақида»ги изланишлари таҳсинга лойиқ.

Хорижий ва МДҲ давлатлари билан ҳам илмий ҳамкорлик яхши йўлга қўйилган. Россиялик, украиналик ҳамда қозоғистонлик бир гуруҳ профессорлар ўтган йилнинг май ойида Фарғона коллоквиумида иштирок этиб, талабаларга маърузалар ўқидилар.

Германиянинг Мюнхен, Австриянинг Вена, Туркия, Руминия, Хитой ва бошқа мамлакатлар университетлари билан доимий ҳамкорлик йўлга қўйилган. Бу ҳамкорликлар ҳозирданоқ ўз самарасини бермоқда.

Д. РАҲМОНОВА

(Боши 1-бетда)

Жамоа шартномаларининг савияси ҳам етарли эмас. Айрим ҳолларда уларга киритилаётган бандларнинг аксарияти Меҳнат Кодексидан ва ҳар йили "Ишонч" газетасида эълон қилинадиган тавсиялардан ҳеч қандай аниқлик киритмасдан айнан кўчириб олинмоқдаки, натижада у мантиқсиз кўриниш ҳосил қилмоқда. Бундай аҳволни қарийб барча тармоқларда тузилган жамоа шартномалари мисолида кўриш мумкин.

Жамоа шартномаларига, шунингдек, томонларнинг мажбуриятларни сўзсиз бажаришлари учун масъулиятини оширадиган талаблар киритилмаяпти. Чунончи, Вазирлар Маҳкамасининг 88-сонли қарорида касаба уюшмаларига тавсия қилинган тадбирлар, яъни мажбуриятларни бажармаган айбдорларга нисбатан чора кўриш, иш берувчининг айби билан иш ҳақини кечиктиргани учун жавобгарлиги, шу жумладан, моддий жавобгарлиги масалаларига ҳам аксарият жамоа шартномаларида изоҳ берилмаган.

ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯДАН — ИЖТИМОИЙ ТАШАББУСКОРЛИККА

Баъзида жамоа шартномаси ходимга имтиёзлироқ шарт-шароит яратиш ўрнига, унинг аҳволини ҳатто меҳнат қонунлари ва бошқа норматив тусдаги ҳужжатлардагига нисбатан ҳам ёмонлаштирадиган, қонуний ҳуқуқларини чеклаб қўядиган ҳужжатга айланмоқдаки, буни асло кечириб бўлмайди. Шунинг учун ҳам кечириб бўлмайдики, бу пировард натижада касаба уюшма обрўсига путур етказади ва у "Инсонга наф келтириш — олий бахт" деган ақидаги мутлақо зид эканлиги билан ҳам акс таассурот уйғотиши мумкин. Бунга эса асло йўл қўйиб бўлмайди.

— Ҳар қандай ишнинг муваффақияти назорат билан. Ишон, аммо вақти-вақти билан текшириб тур, деб бежизга айтмайдилар. Айниқса, гап кўпчиликнинг манфаати устида кетаётганида лоқайдлик қилиш ярамайди.

— Шубҳасиз. Бу йўналишда амалга оширилиши лозим бўлган ишлар ҳали кўп. Жойларда жамоа шартномалари бажарилиши устидан таъсирчан назорат ўрнатилмаганлиги ҳам бор гап.

Чунончи, Автотранспорт ва йўл хўжалиги тармоғига қарашли Бекободдаги "Сарбон" ҳиссадорлик жамиятида, Агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмаси Қорақалпоғистон Республикаси кенгашида, шу тармоқнинг Беруний, Тўрткўл, Оққўрғон туман кенгашларида, Енгил, мебел саноати ва КМХ ходимлари касаба уюшмаси Бухоро вилоят кенгашида, "Сирдарёвилоятгаз" корхонасида, Булунғур туман маданият ва спорт ишлари бўлими кабиларда шундай ҳолни учратиш мумкин.

Тошкент шаҳридаги "ЎзшаҳарсозликЛИТИ" акциядорлик жамиятида, Боёвут туманидаги Т.Мирзақобилов номидаги 1-мактабда Меҳнат Кодексининг 46-моддасига зид ҳолда жамоа шартномаси бажарилишининг йил якунлари бирор марта умумий мажлисда кўриб чиқилмаганлиги эса, айниқса, кечириб бўлмас ҳолдир.

Ҳозирги вақтда касаба уюшмасига аъзолик афзалликларини асослаш муаммоси тобора долзарб бўлиб бормоқда. Бу ҳол ўз навбатида, аъзоликка ундовчи омилларни кучайтиришни тақозо этади. Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерациясининг IV Қурултойида таъкидланганидек, жамоа шартномаси — аксарият касаба уюшма ташкилотлари учун аъзолик афзалликларини асослашнинг ягона қуроли ҳисобланади. Унинг имкониятлари ва таъсир доираси ниҳоятда кенг ва серқиррадир. Ҳамма гап ундан қандай фойдаланишда.

— Ижтимоий ҳимоя ва ижтимоий ташаббускорлик бор жойда ҳамма нарсага эришиш мумкин.

— Буни бир ибора билан "Ижтимоий ҳимоядан — ижтимоий ташаббускорликка" дея таърифласак тўғри бўлади. Дунёни манфаатлар кураши ҳаракатга келтиради, инсонлар ҳаракатини ҳам манфаатдорлик бошқаради.

Қаердаки меҳнат аҳли ўзи бажарган ишдан рағбат топса, у ёки бу сабабга кўра муаммо туғилган ҳолларда ўзи ишониб сайлаб қўйган касаба уюшма қўмитасидан керакли йўл-йўриқларни олса, зарур бўлганда, ҳам моддий, ҳам ҳуқуқий ҳимояланишини билса, ўша жойда меҳнат унумдорлиги ортиб, маҳсулот сифати ҳам яхшилангандан яхшиланиб бораверади. Касаба уюшма етакчиларидан фидойилик, омилкорлик ва ташаббускорлик хусусиятларини талаб қилишимиз, турли ўқув-семинарларда шу ҳақда фикр-мулоҳазаларга берилишимиз ҳам шундан.

Маълумки, касаба уюшма кадрларини тайёрлаш биронта олий ўқув юртида йўлга қўйилмаган. Энг катта мактаб, бу ҳаётнинг ўзи. У эса ҳеч қачон алдамайди, фақат олдинга бошлайди. Инсонларга наф келтиришни эзгуликка йўғрилган қалб даъвати деб билиш кишилар учун бу айни муддаодир. Зоҳирий ва ботиний ҳис-туйғулар худди шу нуқтада туташади.

Суҳбатдош:
Зайниддин РИХСИЕВ

Бугунги кунда Жиззах вилоят Арнасой туманида аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йўлида бир қатор ибратли ишлар амалга оширилмоқда.

Марказий шифохона маъмурияти ва касаба уюшма қўмитаси ходимларни ижтимоий-иқтисодий қўллаб-қувватлашга ҳам катта эътибор қаратмоқда.

Суратларда: Туман марказий шифохонасининг олий тоифали ҳамшираси С.Эрназарова; диагностика бўлими шифокори Н.Норбоев.

Б.НОРҚУЛОВ
олган суратлар

«МУТОЛАА — 2006»

Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонасида 21 сентябрдан 29 сентябргача анъанавий тарзда ўтадиган «Мутолаа байрами — 2006» тадбири бошланди.

Тадбирдан кўзланган мақсад —ватандошларимиз, биринчи навбатда ёшларимиз орасида мутолаа маданиятини кўтариш, ношрлик фаолиятини ривожлантириш ва республика аҳолисининг кенг қатламларини янги ахборот технологияларидан фойдаланиш ҳамда уларни қўллаш, ахборот олишнинг янгича технологиялари билан таништириш ва тарғибот қилиш. Энг муҳими «Мутолаа байрами» доирасида нафақат китоб ўқишга даъват қилиш, балки турли — туман шаклларда амалга ошириладиган бир қанча тадбирлар уюштирилади.

Байрамнинг илк кунида иқтисод фанлари доктори Муҳаммадали Саидовнинг «Ўзбекистон — инсон омилига сармоя, таълим соҳасида ҳамкорлик» номли китобининг тақдимоти бўлиб ўтди.

Қолаверса, «Мутолаа байрами — 2006» доирасида кутубхоначилик ишида янги ахборот технологиялари ва замонавий усулларни қўллаш бўйича семинарлар, китоб ярмаркаси ва адабиётларнинг очиқ кўргазмалари, шунингдек маданият ва санъат арбоблари, шоир ва ёзувчилар билан учрашув ва бошқа қатор тадбирларнинг ўтказилиши режалаштирилган.

Муҳайё ЖЎРАЕВА

Ёш авлодни юксак мақсадлар сари руҳлантириш, уларга ҳам маънан, ҳам моддий ёрдам кўрсатиш — бу буюк келажак учун пойдевордир.

Бу борада Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури, ҳаётбахш қонунлар ва ҳукумат қарорлари маърифат соҳаси, жумладан, таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси ташкилотларидан ўз фаолиятига янгича ёндошишни талаб қилмоқда. Давлат дастурларига асосан тармоқда амалга оширилаётган ишлар ҳақида Ўзбекистон Таълим ва фан ходимлари касаба уюшма Марказий Кенгаши бўлим мудири Маҳмуда Мурзаева шундай дейди:

ИҚТИДОР СОҲИБЛАРИГА УСТАМА СТИПЕНДИЯ

— Президентимизнинг фарзандларимиз биздан кўра кучли, билимли, доно ва албатта бахтли бўлишлари шарт, деган даъватлари Марказий Кенгашимизнинг ҳам эзгу мақсадига айланган. Минглаб ўрта махсус, касб-ҳунар коллежлари ва академик лицейларнинг ўқувчи ёшларини ўз сафига бирлаштирган Марказий Кенгашимиз талаба ёшлар манфаатларини ифодалайдиган ягона оммавий ташкилот сифатида танилган.

Ҳар йили ўрта ҳисобда 1,5 мингдан зиёд етим, 4 мингга яқин отаси ёки онаси йўқ, кам таъминланган, ёрдамга муҳтож, кўп болали оилаларнинг фарзандлари алоҳида назоратга олиниб, ижтимоий муҳофаза қилиш тизими йўлга қўйилди.

Талабаларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш мақсадида тармоқ Марказий Кенгашимиз ташаббуси билан олийгоҳларнинг иқтидорли, жамоат ишларида фаол қатнашаётган, кам таъминланган талабаларга устама стипендияси бериб борилмоқда. Жумладан, 2004-2005 ўқув йилида 45 нафар талабага 3 миллион сўм маблағ ажратилди. 2005-2006 ўқув йилида эса кам таъминланган, етим, ногирон, иқтидорли, жамоатчи талабалар учун 61 та анъанавий устама стипендия таъсис этилди. Янги ўқув йилида ҳам бу анъана давом этиши шубҳасиз.

Бундан ташқари, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар кенгашлари томонидан 42 нафар олий ўқув юрти талабалари, 110 нафар ўрта махсус, касб-ҳунар коллежлари ўқувчилари учун махсус стипендия бериб борилмоқда.

Маълумки, жисмонан соғлом, руҳан тетик талабагина илм чўққиларини мукаммал эгаллаб, етук кадр бўлиб етишади. Шуни ҳисобга олиб, талаба ёшларни соғломлаштиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Ўқув юртлари қошидаги санаторий -профилакторийларда уларни соғломлаштириш учун ғамхўрлик кўрсатилмоқда. Жумладан, Термиз, Қорақалпоғистон Давлат университетлари, Тошкент Давлат иқтисодиёт университети ва Бухоро енгил саноат ва озиқ-овқат технологияси институтига ўтган йили 1 миллион сўмдан, Тошкент тўқимачилик ва енгил саноати технологияси институтига 2 миллион сўм ажратилди.

Ҳомийлар ва шифокорлар йилида бу борадаги савобли ишларимиз кўлами янада ортди. Жумладан, олийгоҳлар қошидаги санаторий-профилакторийлар 4 миллион сўмлик маблағ билан таъминланди. Қарши Давлат университети ва Қарши муҳандислик иқтисодиёти институтига спорт инвентарлари сотиб олиш учун 1 миллион сўм ажратилди.

Гўзаллик ва санъат орқали ёшлар маънавиятини юксалтириш фаолиятимизда асосий ўрин эгаллайди. Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг талабалар фольклор жамоаларининг «Хазина — 2005» ва талабалар театр студияларининг «Ниҳол-2006» кўрик-танловлари ғолибларига Марказий Кенгашнинг қимматбаҳо совғалари топширилди.

Биз ҳам бир ёндан

Айниқса, «Халқаро талабалар куни»ни барча ўқув юртларида байрам сифатида нишонлаш анъанага айланган. Марказий кенгашимизнинг бевосита раҳбарлигида жойларда кўплаб хайрли тадбирлар, жумладан, талабаларнинг тарихий зиёратгоҳларга саёҳатлари уюштирилмоқда. Театр ҳамда концертларга бепул чипталар берилади. Ногирон, кам таъминланган ва етим талабаларга ғамхўрлик қилиш, уларни бош-оёқ кийимлар, спорт формалари билан таъминлаш ҳам байрам тадбирларига уланиб кетади.

Олий ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари талабалар турар жойларида ёшларнинг кўнгилдагидек яшашлари, ўз устиларида ишлашлари учун шарт-шароитлар, имкониятлар яратишга касаба уюшмаси алоҳида эътибор бериб келмоқда. Наманган муҳандислик педагогика институти талабалар турар-жойига 3 миллион сўмлик керакли мебеллар олиб берилди. Талабалар турар-жойларининг аксариятида фаолият кўрсатаётган «Маънавият ва маърифат» хоналари, кутубхоналар, спорт заллари керакли жиҳозлар, компьютер техникаси, мебеллар, адабиётлар, матбуот нашрлари билан таъминланган. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати билан ҳамкорликда ўтказилаётган «Энг намунали талабалар турар жойи» кўрик-танлови бунда асосий омил бўлиб хизмат қилмоқда.

Марказий Кенгашимиз истеъдодли, фидойи ёшларга илм чўққиларини эгаллашларида ҳамиша ғамхўр ва ҳомийдир. Мустақилликнинг 15 йиллиги ва Хоразм Маъмун академиясининг 1000 йиллигига бағишланган ёш олимларнинг халқаро илмий конференцияси ўтказилди. Урганч Давлат университетида ўтган ушбу анжуманда 497 нафар ёш олимлар қатнашди. 80 нафари шўъбалар мажлисида маъруза қилди. Энг муҳими, турли соҳага оид ёш олимларнинг илмий изланишлари тўплам сифатида нашр қилинди.

Амалга оширилаётган барча эзгу ишлар маърифатга, Ватан истиқболи бўлган малакали кадрлар тайёрлашга қаратилган. Эътироф этиш лозимки, бунда касаба уюшма фаолларининг ҳам муносиб ҳиссаси бор.

Амина ҚОДИРОВА,
«Ишонч» мухбири

Тошкент вилоят Таълим ва фан ходимлари касаба уюшма кенгаши жамоаси кенгашнинг Паркент тумани бўйича вакили Шуҳрат Йўлдошевга отаси

Шолдор отанинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ishonch

МУАССИС: Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси

БОШ МУҲАРРИР
Абдухолиқ АБДУРАЗЗОҚОВ

Таҳрир ҳайъати:
Алла Долженкова,
Виктор Зверев (бош муҳаррир ўринбосари),
Маъмура Адилова,
Мирзоҳид Содиқов,
Носирхон Акбаров,
Ойсулув Нафасова,
Пиримқул Қодиров,
Соғиндиқ Ниетуллаев,
Шавкат Абдуллаев,
Шамси Эсонбоев,
Элёр Ёқубов,
Ғуломзокир Юсупов

Бизга қўнғироқ қилинг:
Котибият
153-52-78

Бўлимлар
Хатлар ва мухбирлар билан ишлаш бўлими: 153-85-43;
Касаба уюшмалари ҳаёти бўлими: 153-87-63
Ҳуқуқ ва халқаро ҳаёт бўлими: 153-87-73
Маънавият бўлими: 153-82-79
Ахборот ва маркетинг бўлими: 153-03-90

БИЗНИНГ МАНЗИЛ:
700165, Тошкент шаҳри, «Бухоро» кўчаси, 24-уй.
Нашр кўрсаткичи: 133; 134
E-mail: ishonch_doverie4@mail.ru

Газета ҳафтанинг сешанба, чоршанба, жума ва шанба кунлари чиқади.

Навбатчи котиб - Ж.Шарофбоев
Навбатчи муҳаррир - Н.Рафиқов
Навбатчи - Ю.Очилдиев
Мусаҳҳиҳ - Д.Камолов

Саҳифаловчи-дизайнер: З.Бакиров ва Ю.Михайловский

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41—уй.

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 035-рақам билан рўйхатга олинган.
IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.
Офсет усулида босилди.
Бичими А-2.
Ҳажми 2 босма табоқ.
Сотувда эркин нархда.

Босишга топшириш вақти - 21.00.
Топширилди - 22.00

Буюртма Г— 1115

Тиражи: 7627